

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMÁNSKÝCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Gabriela Šumpelová

Francouzský infinitiv a jeho funkce v odborných textech

French Infinitive and its Role in Special Discourse

VEDOUCÍ PRÁCE:

Praha, 2014

PhDr. Hana Loucká, CSc.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí této práce PhDr. Haně Loucké, CSc. za cenné rady, připomínky, trpělivost, čas, který mé práci věnovala a v neposlední řadě také za podporu nejen odbornou, ale především lidskou, kterou mi prokazovala po celou dobu vzniku této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Abstrakt:

Francouzský infinitiv je neurčitý slovesný tvar, který nevyjadřuje morfologické kategorie osoby, čísla ani způsobu, avšak je schopen vyjádřit kategorii rodu a relativní chronologii. Infinitiv je aspektově nespecifickým a není schopen vyjádřit slovesné časy, které se vztahují k momentu realizace promluvy/diskurzu. Ze syntaktického hlediska může infinitiv plnit funkci primárního či sekundárního predikátu. Ve funkci sekundárního predikátu je pak francouzský infinitiv jedním z jazykových prostředků, který je schopen tvořit polovětné konstrukce. V odborném textu díky výše zmíněným vlastnostem funguje jakožto významný kondenzor a přispívá také k dalším požadavkům odborného textu, totiž k jeho neosobnímu charakteru a nadčasové platnosti.

Klíčová slova:

Infinitiv, infinitivní konstrukce, polovětná infinitivní konstrukce, textová kondenzace, odborný styl, odborný text.

Abstract:

French infinitive is an indefinite verb form which does not reflect the morphological categories of person, number and mode, but is able to express the category of gender and relative chronology. The infinitive is aspect-nonspecific and not able to express tenses, which are related to the moment of realization of speech/discourse. From the syntactic point of view infinitive can act as a primary or secondary predicate. As the secondary predicate, French infinitive is one of the linguistic means capable of forming semi-predicative constructions. In special discourse, due to the above-mentioned characteristic functions, French infinitive serves as an important condenser and also contributes to other requirements of special discourse, its impersonal character and timeless validity.

Keywords:

Infinitive, infinitive construction, semi-predicative construction, text condensation, special discourse, scientific text.

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FRANCOUZSKÝ INFINITIV	10
1.1 CHARAKTERISTIKA INFINITIVU Z HLEDISKA MORFOLOGICKÉHO	10
1.1.1 <i>Kategorie osoby</i>	13
1.1.2 <i>Kategorie čísla</i>	14
1.1.3 <i>Kategorie rodu</i>	14
1.1.4 <i>Kategorie způsobu</i>	15
1.1.5 <i>Kategorie času a aspektu</i>	15
1.2 CHARAKTERISTIKA INFINITIVU Z HLEDISKA SYNTAKTICKÉHO	19
1.2.1 <i>Infinitiv ve funkci primárního predikátu</i>	19
1.2.2 <i>Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu</i>	20
1.2.2.1 Sekundární predikát podmětný.....	20
1.2.2.2 Sekundární predikát předmětný	20
1.2.2.3 Sekundární predikát atributivní	21
1.2.2.4 Sekundární predikát přístavkový.....	22
1.2.2.5 Sekundární predikát přívlastkový.....	22
1.2.2.6 Sekundární predikát příslovečný	22
1.2.3 <i>K problematice syntaktické terminologie</i>	22
1.2.3.1 Polovětná konstrukce	22
1.2.3.2 Polovětná infinitivní konstrukce.....	24
1.2.3.3 Vedlejší věta infinitivní (proposition subordonnée infinitive)	24
1.3 FUNGOVÁNÍ FRANCOUZSKÉHO INFINITIVU V TEXTU	26
1.3.1 <i>Infinitiv ve funkci primárního predikátu</i>	26
1.3.1.1 Infinitiv zvolací.....	27
1.3.1.2 Infinitiv deliberativní	27
1.3.1.3 Infinitiv vyprávěcí	27
1.3.1.4 Infinitiv injunktivní.....	28
1.3.2 <i>Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu</i>	29
1.3.2.1 Infinitiv jako kondenzátor textu	29

1.3.2.2	Infinitiv podporující jednoznačnost vyjádření	30
1.4	SHRNUTÍ	31
2	ODBORNÝ DISKURZ	33
2.1	KLASIFIKACE A OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ODBORNÉHO DISKURZU	33
2.2	JAZYKOVÁ CHARAKTERISTIKA ODBORNÉHO DISKURZU	35
2.2.1	<i>Slovní zásoba</i>	35
2.2.2	<i>Morfo-syntaktické prostředky</i>	36
2.2.2.1	Prostředky potlačující subjektivitu autora	36
2.2.2.2	Prostředky k vyjádření nadčasovosti	38
2.2.2.3	Prostředky odkazující k textovému poli (s absencí deixe)	39
2.2.2.4	Prostředky potlačující činitele a soustřeďující pozornost na děj či výsledek děje	40
2.3	POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE V ODBORNÉM TEXTU	42
2.3.1	<i>Polovětné konstrukce s gérondivem a participiem</i>	43
2.3.2	<i>Polovětné konstrukce infinitivní</i>	43
2.4	SHRNUTÍ	45
	PRAKTICKÁ ČÁST	46
3	FUNGOVÁNÍ INFINITIVU V ODBORNÝCH TEXTECH	46
3.1	INFINITIV VE VĚDECKÉM TEXTU	47
3.1.1	<i>Rozbor jazykových prostředků</i>	48
3.1.1.1	Slovní zásoba	48
3.1.1.2	Morfo-syntaktické jazykové prostředky	48
3.1.2	<i>Rozbor fungování infinitivu v textu</i>	54
3.1.2.1	Infinitiv ve funkci primárního predikátu	55
3.1.2.2	Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu	56
3.1.2.2.1	Sekundární predikát podmíněný	56
3.1.2.2.2	Sekundární predikát předmětný	56
3.1.2.2.3	Sekundární predikát atributivní	58
3.1.2.2.4	Sekundární predikát účelový	59
3.1.2.2.5	Sekundární predikát přípustkový	60
3.1.3	<i>Shrnutí</i>	60

3.2	INFINITIV V DIDAKTICKÉM TEXTU ZAMĚŘENÉM NA POUČENÉ PUBLIKUM (STUDENTI FRANCOUZSKÉ LINGVISTIKY VŠ)	61
3.2.1	<i>Rozbor jazykových prostředků</i>	62
3.2.1.1	Slovní zásoba	62
3.2.1.2	Morfo-syntaktické jazykové prostředky	62
3.2.2	<i>Rozbor fungování infinitivu v textu</i>	67
3.2.2.1	Infinitiv ve funkci primárního predikátu	67
3.2.2.2	Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu	68
3.2.2.2.1	Sekundární predikát podmětný	68
3.2.2.2.2	Sekundární predikát předmětný	68
3.2.2.2.3	Sekundární predikát účelový	70
3.2.2.2.4	Sekundární predikát přívlastkový	70
3.2.2.2.5	Sekundární predikát přípustkový	71
3.2.3	<i>Shrnutí</i>	72
3.3	INFINITIV V DIDAKTICKÉM TEXTU ZAMĚŘENÉM NA ŠIROKOU VEŘEJNOST	73
3.3.1	<i>Rozbor jazykových prostředků</i>	74
3.3.1.1	Slovní zásoba	74
3.3.1.2	Morfo-syntaktické jazykové prostředky	74
3.3.2	<i>Rozbor fungování infinitivu v textu</i>	80
3.3.2.1	Infinitiv ve funkci primárního predikátu	80
3.3.2.2	Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu	81
3.3.2.2.1	Sekundární predikát předmětný	81
3.3.2.2.2	Sekundární predikát přívlastkový a podmětný	82
3.3.2.2.3	Sekundární predikát účelový	84
3.3.3	<i>Shrnutí</i>	85
	ZÁVĚR	87
	RESUME	90
	CITOVANÉ ODBORNÉ TEXTY	93
	BIBLIOGRAFIE	94

Úvod

Potřeba komunikovat na odborné úrovni je velmi úzce spjata s rozvojem vědeckého pokroku, vědeckých poznatků a vědy obecně. Vzhledem ke stále se rozpínající tendenci veskrze všech vědních disciplín, stoupá přirozeně také potřeba odborné komunikace, sdělení nových vědeckých vědomostí, teorií a názorů. Tato potřeba odborného diskurzu se jeví nezbytnou nejen pro jednotlivce a kolektivy zabývající se vědou na profesionální úrovni, nýbrž také pro širokou veřejnost, která jeví o vědu čím dál větší zájem.

Francouzsky psaný odborný text stejně jako mnoho jiných komunikačních oblastí má svá specifika a odlišnosti. V této práci se zaměříme na charakteristiku odborného diskurzu a zejména pak na jazykové prostředky charakteristické pro odborný diskurz. Mezi tyto jazykové prostředky patří mimo jiné francouzský infinitiv, který v mnoha ohledech stojí na okraji slovesné třídy, a je tedy zajímavé sledovat nejen jeho fungování uvnitř textu, ale také následně pozorovat celkový dojem, který užití infinitivu v textu způsobuje. V této práci se zcela konkrétně zaměříme na francouzský infinitiv, jeho schopnost vytvářet polovětné infinitivní konstrukce, dále na využití infinitivu a jeho polovětných konstrukcí v odborném textu a především pak na funkci, kterou v odborném diskurzu zastávají.

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

V úvodní části práce (kapitola 1) se budeme zabývat primární charakteristikou francouzského infinitivu a to jak po stránce morfologické, tak po stránce syntaktické, a nakonec se zaměříme na jeho fungování v textu. Tato základní charakteristika tvoří východisko pro další analýzy týkající se francouzského infinitivu a jeho funkce v odborných textech. V této části práce bude také nutné pojednat o problematice terminologii v oblasti infinitivních konstrukcí, jelikož zde lingvisté nejsou zcela zajedno. Pokusíme se vymezit pro účely naší práce termíny jako *polovětná konstrukce*, *polovětná infinitivní konstrukce* a *vedlejší věta infinitivní*. Druhý oddíl teoretické části (kapitola 2) věnujeme komunikativní oblasti odborných textů, jejich klasifikaci a jazykové charakteristice. Následně se zaměříme na funkci polovětných konstrukcí, zejména pak na funkci polovětných konstrukcí infinitivních, které představují jeden z jazykových prostředků textové kondenzace.

V praktické části (kapitola 3) se zaměříme na rozbor fungování infinitivu ve vybraných konkrétních odborných textech. Zaměříme se na fungování infinitivu v textu vědeckém a ve dvou textech didaktických.

Cílem této diplomové práce je provést rozbor francouzského infinitivu a pomocí jeho obecné morfologické, syntaktické a funkční charakteristiky zkoumat jeho funkce a fungování v odborném diskurzu. Na základě výše zmíněných teoretických analýz, schopnosti infinitivu tvořit polovětné konstrukce a také na základě výsledků rozboru fungování infinitivu v konkrétních textech odborné stylové oblasti se pokusíme prokázat jeho kondenzační úlohu v odborném diskurzu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Francouzský infinitiv

Francouzský infinitiv je základní, neurčitý, neflexivní slovesný tvar. Infinitiv je považován většinou mluvčích daného jazyka¹ za reprezentativní, základní podobu slovesa, která obvykle figuruje jako výchozí slovníkový tvar. Infinitiv se však od slovesa jakožto ohebného slovního druhu v mnohém liší:

„L’infinitif est la forme la plus neutre, c’est-à-dire la plus faiblement déterminée du verbe.“

(Weinrich H., 1989, s. 184).

Ve francouzských gramatikách jako *Le bon usage* (Grevisse M., 2008) nebo *Grammaire méthodique du français* (Riegel M., Pellat J.-Ch., Rioul R., 2009)² je francouzský infinitiv pojednán většinou v rámci kapitoly „sloveso“ (*verbe*). Přesto však je morfologická, syntaktická a funkční charakteristika francouzského infinitivu vyložena velmi roztržitě v mnoha kapitolách a podkapitolách. V této práci se pokusíme utřídit poznatky o francouzském infinitivu a podat jeho charakteristiku morfologickou, syntaktickou a funkční.

Francouzský infinitiv vykazuje řadu morfologických, syntaktických, funkčních a sémantických specifik, které se pokusíme v následujících kapitolách představit.

1.1 Charakteristika infinitivu z hlediska morfologického

Infinitiv je slovesný tvar neurčitý, který nevyjadřuje osobu, číslo ani základní čas. Pro morfologické vymezení francouzského infinitivu je velmi důležité definovat infinitiv nejprve po stránce formální.

¹ Ne ve všech jazycích infinitivní forma slovesa existuje. Některé jazyky, jako např.: arabština, bulharština atd., infinitiv neznají a pokud ho potřebují vyjádřit, pomáhají si opisem.

² Dílo *Grammaire méthodique du français* (Riegel M., Pellat J.-Ch., Rioul R., 2009) budeme v této práci uvádět titulem.

Infinitiv slovesa je zpravidla tvořen lexikální částí (ve většině případů aspoň částečně shodnou s kořenem finitních slovesných tvarů) a jednou ze čtyř infinitivních koncovek: *-er*, *-ir*, *-oir*, *-re*. Tyto koncovky pomáhají následně rámcově řadit slovesa do dalších podkategorií, které usnadňují mluvčím výběr vzorů pro správné časování sloves, jak uvádí autoři *Grammaire méthodique du français* (2009):

„Il [infinitif] sert de base au classement traditionnel des conjugaisons des verbes, ce qui lui confère une certaine importance grammaticale.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 580).

Lexikální část infinitivu může být mimo koncovky obohacena také o prefixy, např. *re-*, *sur-*, *co-*, *entre-* apod. (*entrevoir*, *surcharger*, *coopérer*).

Francouzský infinitiv se vyskytuje ve dvou formách. Ve formě prosté nebo ve formě složené. Infinitiv prostý je běžně ve francouzštině nazýván *infinitif simple* (Wilmet M., 2007, s. 350) či *infinitif présent* (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 580), infinitiv složený se pak většinou nazývá *infinitif passé* (Grevisse M., 2008, s. 1144; Grammaire méthodique du français, 2009, s. 579) nebo také *infinitif composé* (Wilmet M., 2007, s. 350). Wilmetova terminologie (*infinitif simple*, *infinitif composé*) se jeví přesnější. K termínu *infinitif passé* se někteří lingvisté jako J. Šabršula (1986, s. 296 - 297) a autoři *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 520) vyjadřují kriticky:

„On comprend alors que les appellations des temps sont trompeuses : l'infinitif et le subjonctif « passés » indiquent d'abord l'achèvement du procès, qui ne se situe pas forcément dans le passé. Tout dépend du verbe principal. Dans Je craindrai qu'il soit venu / qu'il vienne, les procès au subjonctif sont situés dans l'avenir et ne s'opposent pas temporellement, mais aspectuellement.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 520).

Infinitif présent může v různých typech kontextů vyjadřovat současnost či následnost vzhledem k ději primárního predikátu:

„Il aime PECHER. Elle désire vous REVOIR.“ (Grevisse M., 2008, s. 1144).

Infinitif passé pak označuje předčasnost vzhledem k jakémukoli ději vyjádřenému řídícím slovesem, jak můžeme vidět na následujících příkladech:

Après avoir mangé je vais sortir.

je sortirai.

je sors (régulièrement).

je suis sorti.

je sortais.

Přestože děj vyjádřený infinitivem *passé* předchází jinému ději, může se odehrávat též v budoucnu. Termín *infinitif passé* se pak jeví nepřesný. Nadto může dokonce vyjadřovat i opakování vzhledem např. k řídicímu slovesu v imperfektu či présentu, jak můžeme vidět na výše uvedených příkladech.

V této práci se budeme držet české terminologie, tedy infinitiv prostý a infinitiv složený, popřípadě dvojitě složený.

Infinitiv prostý je pouze sloveso v základním tvaru (*faire, aller, voir*), infinitiv složený se skládá z pomocného slovesa *avoir* nebo *être* a z participia významového slovesa (*avoir fait, avoir dansé*). J. Šabršula upozorňuje, že pojem infinitiv složený zahrnuje také tvary jako „*avoir été aimé (infinitiv pasívní), avoir dû chanter (infinitiv futura anteriorního)*“ (Šabršula J., 1986, s. 296). Avšak užití infinitivu futura anteriorního je velmi těžkopádné a v běžném diskurzu se s ním proto setkáme jen velmi zřídka. M. Wilmet (2007, s. 350) a M. Grevisse (2008, s. 1144) tyto formy nazývají infinitiv dvojitě složený (*infinitif surcomposé*).

Pokud se francouzský infinitiv vyskytuje ve formě negativní, chová se velmi podobně jako slovesa určitá, pouze s tím rozdílem, že obě záporné částice se zpravidla umísťují před infinitiv:

Ne pas faire.

Ne pas fumer.

Comment ne plus avoir peur?

Je promets de ne plus fumer.

Il est important de ne jamais abandonner nos rêves!

Stejně je tomu také v případě složeného infinitivu:

Je regrette de ne pas avoir travaillé.

Existují i případy, kdy je infinitiv, stejně jako finitní sloveso, obklopen zápornými částicemi či příslovci. *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 702 – 703) upozorňuje, že

toto užití má ve většině případů archaické zabarvení, H. Weinrich (1989, s. 186) pak pouze poukazuje na rozdílnost ve frekvenci užití.

„„Enfin, vous voyez, l'essentiel est de n'être plus libre“ (Camus).“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 703).

„Le luxe de ne travailler jamais.“ (Weinrich H., 1989, s. 186).

Je regrette de n'avoir pas travaillé bien.

Francouzský infinitiv se dále, stejně jako jakýkoli jiný slovesný tvar, může vyskytovat ve formě zvrtné:

Les maisons commencent à se construire tout autour de la forêt.

Il faut se repentir de ses fautes.

Z hlediska slovně-druhové charakteristiky je francouzský infinitiv lingvisty jednomyslně řazen ke slovesu, přestože se v mnoha oblastech od určitého slovesa liší a naopak vykazuje mnoho podobností například se substantivy (Šabršula J., 1986, s. 291). Z morfologického hlediska je sloveso ve finitním tvaru slovo ohebné, které podléhá časování a vyjadřuje několik slovesných morfologických kategorií, totiž osobu, číslo, způsob, čas a rod. Francouzský infinitiv je také schopen vyjádřit některé z těchto slovesných kategorií, přestože si nemůže pomoci flexí. Odborná literatura se však v otázce, které kategorie a jakým způsobem infinitiv vyjadřuje, ne vždy úplně shoduje.

1.1.1 Kategorie osoby

Mezi méně problematické kategorie patří (ne)vyjádření osoby, čísla, rodu a způsobu. M. Grevisse (1991, s. 1159 - 1160) chápe infinitiv jako neosobní slovesný způsob, který zůstává neměnný a nevyjadřuje osobu. V tomto bodě se M. Grevisse shoduje jak s J. Šabršulou (1963, s. 49), tak s kolektivem autorů *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 579). Je však třeba poznamenat, že také infinitiv je v omezené míře schopen vyjádřit kategorii osoby, a to tehdy, vyskytuje-li se ve zvrtné formě:

Avant de TE MARIER, tu devrais terminer tes études.

Zvrtná zájmena *me, te, nous, vous* odkazují k činiteli děje a vyjadřují kategorii osoby, stejně tak zvrtné zájmeno *se*, odkazující k činiteli 3. osoby: *il, elle, ils, elles*.

1.1.2 Kategorie čísla

Další slovesnou kategorií je kategorie čísla. Některé gramatiky (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 579; Grevisse M., 2008, s. 1110) se shodují na tom, že infinitiv jakožto neurčitý slovesný tvar není schopen tuto kategorii vyjádřit. Avšak i zde existují výjimky. Pokud se infinitiv vyskytuje ve formě složené s pomocným slovesem *être*, dochází pak ke shodě v čísle a v mluvnickém rodu u tvaru participia. Tuto problematiku zmiňuje například H. Weinrich (1989, s. 185) či J. Šabršula (1986, s. 292):

„Les rétro-participes entrant dans les formes du rétro-infinitif et de l'infinitif passif s'accordent en genre et en nombre lorsqu'ils sont construits avec une forme du verbe être (et non avoir !). Distinguer :

ABSENCE D'ACCORD AVEC avoir
/elle se repent d'avoir volé dans
un magasin/

ACCORD RÉALISÉ AVEC être
/elle a honte de s'être enfuie et
d'avoir été attrapée/.“

(Weinrich H., 1989, s. 185)

Jedná se o infinitiv sloves pohybu, některých sloves změny stavu a sloves zvratných, dále též o infinitiv v rodě trpném.

1.1.3 Kategorie rodu

Na problematice vyjádření slovesného rodu se odborná literatura (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 579 – 580; Weinrich H., 1989, s. 185) opět jednoznačně shoduje. Francouzský infinitiv je schopen vyjádřit rod činný nebo rod trpný stejným způsobem jako určité sloveso:

„Par ailleurs, l'infinitif peut prendre la forme passive (être chassé, avoir été chassé)“
(*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 579 - 580).

J. Šabršula (1986, s. 280) a kolektiv autorů *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 581) navíc upozorňují na existenci pasívního významu také v případě prostého infinitivu:

„I prostý infinitiv má někdy význam pasívní, např. maison à vendre, le dîner est prêt à servir, vin prêt à boire, texte facile à expliquer, prêt à imprimer, du bois taillis prêt à couper, besogne à terminer, vin à emporter, la maison que j'ai vue bâtir. U infinitivních vazeb protiklad

předložek de a à bývá vázán na protiklad aktivního a pasivního tvaru, např. Il le force à travailler. Il est forcé de travailler.“ (Šabršula J., 1986, s. 280).

1.1.4 Kategorie způsobu

Kategorie slovesného způsobu/modu se všeobecně dělí na dvě velké podkategorie, totiž způsoby osobní (*modes personnels*) a neosobní (*modes impersonnels*). Vzhledem ke skutečnosti, že infinitiv společně s participiem a gérondivem nevyjadřují osobu, patří tedy mezi slovesné způsoby neosobní.

1.1.5 Kategorie času a aspektu

Vyjádření slovesných kategorií času a aspektu velmi úzce souvisí s dvojí formou, ve které se infinitiv může vyskytovat: forma prostá a složená. Složené či dvojitě složené tvary mají všeobecně v rámci paradigmatu francouzského slovesa dvojí platnost: aspektovou a temporální. V případě těchto dvou kategorií, času a aspektu, se budeme držet následující definice:

„Distinguons le temps de l’aspect. Le temps de la phrase associe l’événement ou l’état que la phrase dénote à un point sur l’axe linéaire du temps réel.

L’aspect se réfère à la structure interne de l’événement que la phrase dénote.“ (Guéron J. a kol., 1993, s. 5 – 6).

Kategorie času je komplexní slovesná kategorie. Nejdříve je nutné rozdělit kategorii času na dvě podkategorie: časy, které se vztahují k momentu realizace promluvy (diskurzu) a mají deiktickou funkci, a časy, které mají funkci anaforickou, odkazující k jazykovému kontextu, a které je třeba chápat v korelaci s dějem hlavním, jak upozorňuje např. J. Šabršula (1963, s. 8 – 9):

„Prvotní stupně časové jsou přítomnost, minulost a budoucnost s hlediska jazykového projevu (promluvy). Přítomné je to, co je současné s dobou promluvy nebo projevu, minulé, co časově předchází, budoucí, co časově následuje.

Podle poměru k jistému ději hlavnímu (tedy ne k době projevu) je možno určovat též vedlejší děje jako současné, předčasné nebo následné.“ (Šabršula J., 1963, s. 8 – 9).

Také autoři *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 513) při definici času velmi pozorně dělí tuto kategorii na dvě podkategorie: čas (*temps*) jakožto všeobecný koncept (tradiční dělení na minulost, přítomnost, budoucnost), a čas jakožto jednotka promluvy (*tiroir verbal*), který je vyjádřen konkrétní slovesnou gramatickou formou. Každá výpověď je realizována v konkrétním situačním kontextu, tedy i v konkrétním momentu a zároveň v určitém jazykovém kontextu, a tato dvě pojetí času se tedy navzájem prolínají. Neboli teprve jazykový kontext dodává realizaci konkrétní časované formy slovesa aktualizační funkci.

Vzhledem k tomu, že infinitiv je slovesný tvar neměnný, není schopen vyjádřit čas ve smyslu *tiroir verbal*, tedy není schopen vyjádřit čas, který se vztahuje k momentu realizace promluvy. Avšak díky své existenci ve formě prosté či složené (popřípadě dvojité složené), v rámci textové koherence a v rámci jazykového kontextu může v korelaci s dějem hlavním vyjádřit čas relativní, tedy předčasnost, současnost či budoucnost.

Infinitiv prostý je schopen vyjádřit též souhrnně současnost či následnost vzhledem k ději primárního predikátu, jak uvádí např. *Grammaire méthodique du français* (2009, 580 – 581):

„L'action dénotée par l'infinitif [présent] est simultanée à l'action principale, qui se situe :

- *Dans le présent, qui peut avoir une valeur générale : „Toutes les belles ont droit de nous charmer, et l'avantage d'être rencontrée la première ne doit point dérober aux autres les justes prétentions qu'elles ont toutes sur nos cœurs.“ (Molière, Dom Juan)*
- *Dans le passé (passé simple ou imparfait) : „Quoiqu'elle fût plus âgée que moi, elle reçut mes politesses sans paraître embarrassée“ (Abbé Prévost) – „Au lieu d'apercevoir à chaque pas des désagréments et des motifs d'aigreur, notre héros se laissait charmer par les douceurs de la prison.“ (Stendhal)*

L'action dénotée par l'infinitif peut être postérieure à l'action principale, notamment quand le verbe principal l'oriente vers l'avenir : „Il espérait pouvoir s'orienter“ (M. Tournier) – „On voudrait bien arrêter tout ça qu'on y réfléchisse“ (Céline).

Le verbe principal peut être à un temps du passé : „Vous avez été créé pour me tourmenter (Balzac).““ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 580 – 581).

Infinitiv složený/dvojitě složený je schopen vyjádřit předčasnost v korelaci s jiným vyjádřeným dějem, jak dále uvádí např. *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 581):

„L’infinitif passé, qui exprime l’accompli, peut indiquer une relation temporelle d’antériorité à n’importe quelle époque : „Que vous servira d’avoir tant écrit dans ce livre, d’en avoir rempli toutes les pages de beaux caractères, puisque enfin une seule rature doit tout effacer ?“ (Bossuet) – „Je m’applaudissais d’avoir placé les fables de ma félicité hors du cercle des réalités humaines (Chateaubriand).““ (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 581).

Na tomto místě je třeba pohovořit o slovesném aspektu, který bývá v souvislosti s infinitivem uváděn. Někteří francouzští lingvisté, jako např. P. Charaudeau (1992, s. 447 – 451) se termínu *aspect verbal* zcela vyhýbají. Pokud jde o vnitřní strukturu děje, P. Charaudeau mluví o „*différentes « visions » du Temps linguistique*“ (1992, s. 447). Gramatiky určené různým stupňům osvojování francouzštiny kategorii aspektu nezmiňují vůbec, jako např. *La grammaire des premiers temps* (1999) nebo *Grammaire progressive du français* (1997), jak uvádí J.-P. Cuq (2002, s. 91). Pokud jde o problematiku aspektovosti, budeme se v této práci držet pojetí *Grammaire méthodique du français* (2009) a především pak pojetí a výkladu J. Šabršuly, který ve svých analýzách vycházel z učení pražské a brněnské lingvistické školy.

Slovesný aspekt se vztahuje k vnitřní struktuře děje. Francouzština rozlišuje několik aspektových opozic: *aspect accompli/inaccompli*, *perfectif/imperfectif*, *sécant/non-sécant*, *inchoatif/terminatif*, *semelfactif/itératif*, *aspect progressif*. Jak zmiňují někteří autoři (Guéron J. a kol., 1993, s. 6; kolektiv autorů *Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 524; Šabršula J., 1986, s. 222), pro správné určení slovesného aspektu je třeba brát v úvahu soustavu několika faktorů, v níž se uplatňují kategorie:

„...*morfologické (slovesné časy), prémorfologické (slovesné opisy), lexikální (významy sloves a významy komplexních slovesných semionů verbonominálních i verboadverbiálních) i syntaktické (syntaktická schémata a spojky vedlejších vět, externí syntaktické prostředky, např. determinování slovesných tvarů adverbii).*“ (Šabršula J., 1986, s. 222).

Francouzský infinitiv je neměnný slovesný tvar, který nevyjadřuje slovesné časy, a tedy nepřibírá žádné morfologické koncovky, což je pro určení slovesného aspektu jeden z důležitých faktorů. Avšak velmi důležitou roli zde hraje existence infinitivu ve formě prosté a složené/dvojitě složené. Francouzština všeobecně chápe realizaci složených forem

slovesných jako vyjádření ukončenosti děje (*accompli; procès étant réalisé, achevé* (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 520)) a realizaci prostých forem slovesných jako vyjádření neukončenosti děje (*inaccompli; procès en cours de déroulement* (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 520)):

„L'opposition grammaticale accompli / inaccompli est systématique en français : elle se manifeste, à tous les modes, par l'opposition entre les formes composées et les formes simples du verbe.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 520).

Z této definice tedy *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 580) vyvozuje následující tvrzení týkající se aspektovosti infinitivních forem sloves:

„Les deux formes de l'infinitif s'opposent sur le plan de l'aspect : l'infinitif « présent » (vivre, voter) exprime l'inaccompli, l'infinitif « passé » (avoir vécu, avoir voté) marque l'accompli.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 580).

V pojetí J. Šabršuly jsou infinitivy aspektově zcela nespécifickými formami slovesa. Avšak J. Šabršula (1986, s. 240 – 241) zároveň zmiňuje, že se infinitiv složený může vyskytovat ve významu rezultativním³ a to tehdy, je-li konkrétní sloveso ve formě složeného infinitivu slovesem konkluzivním:

„Avoir acheté „mít nakoupeno“, avoir vendu „mít prodáno“, être sorti „být venku“.“
(Šabršula J., 1986, s. 240).

V opačném případě, je-li sloveso ve formě složeného infinitivu slovesem nekonkluzivním, nemůžeme podle J. Šabršuly mluvit o rezultativním významu:

„Après avoir cherché en vain, il a acheté (il achètera...). „Nadarmo hledal... a pak koupil.““
(Šabršula J., 1986, s. 241)

Touto poznámkou k aspektu jsme chtěli upozornit ve shodě s J. Šabršulou, že francouzský aspekt není možné zaměňovat se slovesným videm, tak jak je chápán ve slovanských jazycích, a tedy i v češtině.

³ „Rezultativní význam slovesného tvaru poukazuje na stav, kterého bylo dosaženo úplným zakončením děje. Jde tu o logickou implikaci, v rezultativním významu slovesného tvaru se implikuje ukončený slovesný děj, který tomuto stavu předcházela.“ (Šabršula J., 1986, s. 236).

1.2 Charakteristika infinitivu z hlediska syntaktického

Podobně jako z morfologického hlediska, také ze syntaktického úhlu pohledu se nefinitní a finitní forma slovesa v mnohém liší. Primární syntaktickou funkcí určitého slovesa je funkce predikativní. Infinitiv tuto funkci může plnit pouze částečně, neboť jak je patrné z předchozí kapitoly, infinitiv není schopen plně vyjádřit některé slovesné kategorie. Avšak, jak uvádí někteří lingvisté (Grevisse M., 2008, s. 1118; autoři *Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 585; Šabršula J., 1986, s. 293 - 295), jakožto jmenný slovesný tvar je infinitiv schopen zastat kromě funkce predikativní (polopredikativní) také funkce nominální (podmět, předmět, přívlastek atd.). Mimo tyto dvě kategorie může infinitiv ve spojení s determinantem v textu fungovat jako opravdové podstatné jméno (*le pouvoir, le devoir*).

Vzhledem k tomu, že infinitiv ve jmenné funkci rozvíjí nějaký další větný člen (pokud není podmětem), bývá do věty začleněn pomocí předložky (*C'est difficile à dire*), předložkového sousloví (*Vise bien avant de tirer*) nebo také asyndeticky (*Elle souhaite vous parler*). Ve funkci primárního predikátu může infinitiv fungovat samostatně, např. v injunkci (*Ne pas se pencher par la fenêtre*), nebo bývá zapojen pomocí tázacího zájmena (*Que faire?*) nebo příslovce (*Je ne sais comment vous remercier*). (Šabršula J., 1986, s. 294; Bauer J., Grepl M., 1972, s. 151).

V následujících kapitolách představíme infinitiv v každé z jeho syntaktických funkcí. Budeme vycházet především z klasifikace J. Šabršuly (1986).

1.2.1 Infinitiv ve funkci primárního predikátu

Vyskytuje-li se infinitiv ve funkci primárního predikátu, znamená to, že je jediným predikátem věty hlavní. Některé gramatiky (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 581 – 583; Grevisse M., 2008, s. 1111; Šabršula J., 1986, s. 292 – 293) se shodují na následující klasifikaci textových komunikativních funkcí infinitivu v roli primárního predikátu: infinitiv vyprávěcí, zvolací, deliberativní a infinitiv injunktivní (viz kapitola 1.3).

1.2.2 Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu

Vyskytuje-li se infinitiv ve funkci sekundárního predikátu, vyjadřuje ve větě druhé sdělení (sekundární predikaci) a je zpravidla závislý na řídícím slovese, jež rozvíjí. Takový infinitiv se do věty začleňuje ve funkci rozvíjejícího větného členu (podmět, předmět, doplněk, přístavek, přívlastek, příslovečné určení).

1.2.2.1 Sekundární predikát podmětný

Infinitiv se může vyskytovat ve funkci podmětu primárního predikátu věty s nebo bez předložky:

Ne pas répondre serait une preuve de l'ignorance.

De lui dire la vérité n'était pas une bonne idée.

„Mais ce n'est pas aux morts à juger les nouveautés.“ (Šabršula J., 1986, s. 294).

Infinitiv také tvoří logický podmět věty, vyskytuje-li se po neosobních konstrukcích typu *il faut, il est nécessaire, il est difficile* apod. (Šabršula J., 1986, s. 352):

Il faut consulter un spécialiste.

Il est difficile d'en rien conclure.

1.2.2.2 Sekundární predikát předmětný

Pravděpodobně nejčastěji se můžeme setkat s užitím infinitivu ve funkci předmětu určitého slovesa. *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 829 – 835) a *Francouzská mluvnice* (Hendrich J., Radina O., Tláškal J., 2001, s. 396 – 403) se k problematice užití infinitivní vazby ve funkci sekundárního predikátu jakožto předmětu určitého slovesa vyjadřují podobně a nabízejí také podobnou klasifikaci:

a) Infinitiv, jehož implicitní podmět je shodný s podmětem určitého slovesa

Vyžaduje-li řídící sloveso věty hlavní užití indikativu ve větě vedlejší a zároveň je-li podmět tohoto řídícího slovesa shodný s podmětem sekundárního predikátu, je možné realizovat sekundární sdělení jak pomocí věty vedlejší, tak pomocí infinitivní konstrukce:

Je doute que je réussirai. → Je doute de réussir.

„J'espère que je réussirai. → J'espère réussir.“ (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 831).

Sekundární sdělení se dále realizuje pomocí infinitivní konstrukce, vyžaduje-li řídící sloveso ve větě hlavní užití konjunktivu ve větě vedlejší:

Je doute de finir mes devoirs avant minuit.

J. Šabršula (1986, s. 295) a také kolektiv autorů *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 830) podotýkají, že v takovýchto případech je infinitivní vazba téměř povinná, jelikož užití vedlejší věty s konjunktivem je takřka vyloučené:

*„Je désire partir (*que je parte).“* (Šabršula J., 1986, s. 295).

*„Je veux réussir (*que je réussisse).“* (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 830).

b) Infinitiv, jehož implicitní podmět je rozdílný od podmětu určitého slovesa

Také v tomto případě je pojetí české a francouzské podobné. *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 832) a také *Francouzská mluvnice* (Hendrich J., Radina O., Tláškal J., 2001, s. 396 – 403) uvádí možné užití infinitivní vazby bez předložky po slovesech smyslového vnímání, dále po slovesech *faire* a *laisser*, a po některých slovesech vyjadřujících pohyb (*emmener, envoyer, mener*):

Je vois mes enfants sortir de l'école.

J'entends le bébé dans le coin pleurer.

Je laisse ma voiture réparer.

Autoři *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 833) a *Francouzské mluvnice* (Hendrich J., Radina O., Tláškal J., 2001, s. 396 – 403) dále uvádějí možnost užití infinitivních konstrukcí s předložkou *de* či *à* po přechodných slovesech, které mají možnost dvojího doplnění:

Je lui ai conseillé de tenter sa chance.

Je vous remercie de participer au colloque.

J'ai persuadé Félix de participer au colloque de mardi.

1.2.2.3 Sekundární predikát atributivní

Son sort est de vivre en étranger.

Avouer sa faute serait raisonnable.

Il semble être fatigué.

1.2.2.4 Sekundární predikát přístavkový

Elle n'avait qu'un seul but: devenir médecin.

Son désir, voyager en Mars, est absurde.

1.2.2.5 Sekundární predikát přívlastkový

Sa volonté de finir ses études est indéfectible.

Elle est heureuse de vous voir après si longtemps.

1.2.2.6 Sekundární predikát příslovečný

Après avoir fini mes devoirs je sors.

J'étudie beaucoup pour devenir médecin un jour.

Pour réussir tes études, il faut étudier beaucoup

Marie voyagera en Amérique à condition de gagner assez d'argent.

Přestože může infinitiv zastávat ve větě stejné syntaktické funkce jako substantiva, jak upozorňuje *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 587) a také J. Šabršula (1986, s. 292), ponechává si veškeré své slovesné vlastnosti, neboli může se vyskytovat ve formě zvrátané, prosté nebo složené, pozitivní či negativní, aktivní nebo pasivní. Svou slovesnou slovně-druhovou příslušnost infinitiv dále potvrzuje skutečností, že sám může být rozvíjen (a) předmětem či (b) příslovečným určením:

a) „*Les mères couraient embrasser leurs chers petits.*“ (Šabršula J., 1986, s. 295).

b) „*Je n'ai pu l'atteindre, faute d'avoir téléphoné à temps.*“ (Šabršula J., 1986, s. 351).

1.2.3 K problematice syntaktické terminologie

V rámci této diplomové práce je třeba vymezit termíny jako *polovětná konstrukce*, *polovětná infinitivní konstrukce* a *vedlejší věta infinitivní*. Také zde vyjdeme především z terminologie pražské lingvistické školy.

1.2.3.1 Polovětná konstrukce

Jak upozorňuje ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* J. Šabršula (1986, s. 350 – 351), mluvíme-li o polovětné konstrukci, mluvíme o útvaru na pomezí věty jednoduché a složené. Věta jednoduchá obsahuje jeden predikační akt, souvětí pak může obsahovat několik predikačních aktů. Pokud se však k predikátu věty přičlení ještě další, sekundární sdělení

v podobě nefinitního slovesného útvaru, mluvíme o sekundární predikaci. Tato sekundární predikace se realizuje pomocí gérondivu, participia a infinitivu (Šabršula J., 1986, s. 351):

Polovětná konstrukce s gérondivem: Je l'ai vu en sortant de l'école.

Polovětná konstrukce participiální: Je l'ai vu sortant de l'école.

Polovětná konstrukce infinitivní: Je vous demande de me répondre.

Přestože jsou tyto slovesné tvary nefinitní a nevyjadřují tedy osobu, jejich podmět v rámci polovětné konstrukce se dá často odvodit. V případě polovětné konstrukce s gérondivem je podmět gérondivu zpravidla totožný s podmětem určitého slovesa, avšak jak upozorňuje *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 591) a J. Šabršula (1986, s. 301), existují také výjimky, zejména ustrnulá rčení, kde se podmět gérondivu nevztahuje k podmětu určitého slovesa:

„L'appétit vient en mangeant.

En traversant la chaussée, une voiture a renversé le piéton.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 591).

U polovětné participiální konstrukce podměty participia a primárního predikátu mohou a nemusí být totožné. Pokud je participiální konstrukce umístěna na začátku věty, potom je její podmět totožný s podmětem určitého slovesa (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 591):

„Etant très occupée, Rose n'a pas pu aider sa sœur.“ (Hendrich J., Radina O., Tláškal J., 2001, s. 411).

Podmět participiální polovětné konstrukce se může vztahovat k předmětu určitého slovesa nebo může být zcela odlišný (Šabršula J., 1986, s. 298):

Je l'ai vu sortant de l'école.

„Je le vois lisant.

Mon père étant malade, je n'irai pas au théâtre.“ (Šabršula J., 1986, s. 298).

Infinitivní polovětné konstrukce mohou mít, stejně jako participiální, podmět totožný s podmětem určitého slovesa či rozdílný (Hendrich J., Radina O., Tláškal J., 2001, s. 396 – 410):

Totožný podmět: Elle avoue casser le vase.

Rozdílné podmínky: J'ai vu Marie partir pour l'école.

Jak upozorňuje kolektiv autorů *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 588 – 591) či J. Šabršula (1986, s. 292), na rozdíl od ostatních rozvíjejících členů si nefinitivní slovesné tvary zachovávají svou dějovost a relativní časové zařazení vzhledem k predikátu věty. Jejich slovesná povaha se dále projevuje schopností přibírat další větné členy, jako předmět přímý či nepřímý, mohou být rozvity příslovečnými určeními a mohou být také negovány. Právě díky uvedeným vlastnostem se tato sekundární sdělení vzdalují svou povahou od rozvíjejících větných členů a naopak se svým slovesným charakterem přibližují k vedlejším větám. Často mohou být také ve vedlejší větu přetransformovány. Označení polovětná konstrukce je tedy zcela přiléhavé a výstižné.

1.2.3.2 Polovětná infinitivní konstrukce

Polovětná infinitivní konstrukce je konkrétním typem polovětné konstrukce. Jde o případy, kdy infinitiv plní funkci sekundárního predikátu a je do věty začleněn jako rozvíjející větný člen (viz kapitola 1.2.2). Gramatiky (Šabršula J., 1986, s. 351; *Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 583) však také upozorňují na užití infinitivu společně s modálním slovesem nebo na slovesné opisy designující temporalitu, povahu děje apod. V těchto případech se formální struktura nijak neliší od polovětných infinitivních konstrukcí (struktura dvojčlenná), avšak představuje pouze jedno predikativní sdělení:

Je vais manger.

Je viens de manger.

Je suis en train de manger

Je dois manger.

Je veux manger.

J'aime manger.

V této práci budeme tedy termínem polovětná infinitivní konstrukce rozumět všechny konstrukce, kde infinitiv plní funkci sekundárního predikátu avšak s výjimkou spojení infinitivu s modálními slovesy a slovesnými opisy označujícími temporalitu, povahu děje apod.

1.2.3.3 Vedlejší věta infinitivní (*proposition subordonnée infinitive*)

Jako zcela samostatný typ infinitivních konstrukcí některé francouzské gramatiky (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 584; Grevisse M., 2008, s. 1112) vydělují tzv.

vedlejší větu infinitivní (*proposition subordonnée infinitive/proposition infinitive*). Jde o případy, kdy má infinitiv ve funkci predikátu věty vedlejší vlastní vyjádřený podmět. Aby se infinitiv v tomto postavení mohl vyskytnout, hovoří tyto francouzské gramatiky o několika podmínkách, které musí být splněny:

- a) Infinitiv musí mít svůj vlastní vyjádřený podmět, jiný než je podmět predikátu věty hlavní
- b) Infinitiv sám nesmí hrát roli podmětu řídicího slovesa
- c) Infinitiv musí zastávat roli rozvíjejícího větného členu tohoto řídicího slovesa (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 584).

„„Je sens s'agiter en moi les futures fautes que je n'ai pas commises“ (Giraudoux).

On croit entendre des hydres parler.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s. 584).

Často právě předmět řídicího slovesa přebírá následně funkci činitelského podmětu infinitivu. Hraje tak ve větě dvojí syntaktickou roli. Ve francouzštině existuje pouze několik sloves, se kterými může infinitiv tvořit polovětné konstrukce tohoto typu. Přikloníme-li se k rozdělení, které nabízí M. Grevisse (1991, s. 1316 – 1317), jde především o:

- a) slovesa percepčního typu jako *entendre, voir, regarder, imaginer, écouter, apercevoir...* (*J'entends les oiseaux chanter*),
 - b) slovesa *faire a laisser* (*J'ai fait entrer les étudiants*)
 - c) po uváděcím výrazu *voici* ve spojení s infinitivem sloves *venir, commencer* či *sortir* (*Et voici commencer le rêve de Shakespeare (J. Lemaitre)*) ;
 - d) slovesa typu *dire, croire, savoir* pokud je podmětem následujícího infinitivu vztahné zájmeno *que* (*Je servais les idées que je savais être vitales (Maurras)*)
 - e) některé případy (lidové či archaické užití) po předložce *pour* (*Je veux les chiens du juif pour David aller dans la forêt (M. Duras)*).
- (cit. Grevisse M., 1991, s. 1316 – 1317.)

Grammaire méthodique du français (2009, s. 584) navíc uvádí kauzativní slovesa pohybu jako *emmener, mener, envoyer, conduire*:

Il a emmené les enfants voir Blanche-Neige.

Avšak termín vedlejší věta infinitivní (*proposition subordonnée infinitive*) tak, jak ho definují M. Grevisse (1991, s. 1316) a autoři *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 584) je ve francouzské odborné literatuře často kritizován a zpochybňován. Také *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 584) na tuto polemiku upozorňuje. Jde především o rozpor mezi hlediskem čistě syntaktickým a sémanticko-logickým. Ze syntaktického hlediska plní infinitiv funkci rozvíjejícího větného členu řídícího slovesa a jeho logický podmět je zároveň předmětem řídícího slovesa. Z tohoto úhlu pohledu tedy nelze mluvit o větě vedlejší (*proposition subordonnée*). Avšak z hlediska sémanticko-logického tato infinitivní konstrukce funguje jako téměř samostatný větný celek, který doplňuje řídící sloveso, stejně jako věta vedlejší.

Tato polemika přináší zajímavé poznatky, které by však zasloužily další úvahy a zkoumání. V rámci této práce vystačíme se zmíněnou terminologií J. Šabršuly a tyto vedlejší věty infinitivní jak je definují M. Grevisse (1991, s. 1316) a *Grammaire méthodique du français* (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 584), zahrneme pod pojem sekundární predikace. Budeme tedy užívat termínů *infinitiv ve funkci primárního predikátu* a *infinitiv ve funkci sekundárního predikátu*.

1.3 Fungování francouzského infinitivu v textu

Oprostíme-li se zpočátku od konkrétní realizace francouzského infinitivu v textu, můžeme se s infinitivem setkat především ve slovnících. Jako slovníkový vstup je francouzský infinitiv neutrální, nejméně určená slovesná forma a nese v sobě veškeré sémantické významy, které sloveso může mít. Zároveň nerozptyluje uživatele rozmanitými koncovkami a tvary, kterým finitní sloveso v textu běžně podléhá. Slovníky kromě infinitivních slovesných tvarů uvádějí také jejich ustálené substantivizované formy.

1.3.1 Infinitiv ve funkci primárního predikátu

Infinitiv ve funkci primárního predikátu funguje v textu jakožto prostředek vyjádření modality (infinitiv zvolací v mluveném či oralizovaném projevu a infinitiv deliberativní v mluveném či oralizovaném projevu) nebo jakožto prostředek vyjádření komunikativní funkce (infinitiv vyprávěcí v psaném projevu a infinitiv injunktivní v psaném projevu).

1.3.1.1 Infinitiv zvolací

Infinitiv zvolací se většinou užívá k bezprostřednímu vyjádření intenzivních pocitů (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 582). Jeho podmět může být vyjádřený (1) či nevyjádřený (2).

(1) *Moi, partir en étranger! Jamais!*

(2) „„Quoi ! ne pas lutter de magnanimité !“ (Hugo)“ (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 582).

Jak dále upozorňuje *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 582), pokud je u infinitivu zvolacího vyjádřen podmět, bývá oddělen od infinitivu malou pauzou v mluveném projevu nebo čárkou v psaném projevu:

„Moi, voter pour Nepel !“ (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 582)

Toto oddělení infinitivu od podmětu v případě vyjádřeného podmětu, možná absence podmětu a celkový neosobní charakter infinitivu přispívají k vyjádření děje v naprosto základním stavu. Infinitiv zvolací tak postihuje právě onen bezprostřední charakter vyjádřeného pocitu.

1.3.1.2 Infinitiv deliberativní

Ve větách, kde přebírá funkci predikátu infinitiv deliberativní, zpravidla nenajdeme vyjádřený podmět. Jak podotýká *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 582), sémantickým podmětem u deliberativního infinitivu bývá většinou sám mluvčí nebo blíže nespecifikovaný činitel:

A quoi bon revenir là-dessus?

Comment arranger une affaire d'adultère?

„Que faire?“ (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 582).

1.3.1.3 Infinitiv vyprávěcí

Infinitiv vyprávěcí se užívá velmi zřídka a jeho užití v textu může působit těžkopádně. Věta, jejíž slovesné jádro tvoří vyprávěcí infinitiv, většinou nemůže stát samostatně a bývá proto připojena k většímu větnému celku spojkou *et*. Infinitiv je pak zpravidla uvozen předložkou *de*:

„„Et, cette fois, Édouard de s'inquiéter.“ (G. Duhamel)

„*Et de rire plus fort, de lâcher de vilains mots qui les faisaient se tordre.*“ (Zola)“ (Grevisse M., 1991, s. 1314).

Infinitiv vyprávěcí má zpravidla vlastní podmět a jeho časové určení je dáno jazykovým kontextem. Vzhledem ke skutečnosti, že narativní texty bývají psány v minulém čase, infinitiv tak většinou nabývá hodnoty minulého vyprávěcího času (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 582). Ze stylistického hlediska *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 582) dále poznamenává, že takovéto užití infinitivu v textu působí dojmem nenadálости a rychlosti (*soudaineté et rapidité*).

1.3.1.4 Infinitiv injunktivní

Infinitiv injunktivního typu se užívá k vyjádření rozkazu, pokynu, rady. Nejčastěji se s tímto typem vět můžeme setkat v nápisech na veřejných prostranstvích, v kuchařských receptech, v návodech, v průvodcích či v příslovích, ale také v učebnicích:

Ajouter les légumes coupés en morceaux, mélanger.

Ne pas parler au chauffeur!

Aller tout droit.

Ne pas fumer!

Comparer l'emploi du passé composé et de l'imparfait.

Travailler sur l'analyse de l'extrait.

Appliquer trois fois par jour.

Ne pas se pencher par la fenêtre!

Jak upozorňuje H. Weinrich (1989, s. 188), oproti imperativu infinitiv injunktivní nevyjadřuje osobu a proto je infinitivní výzva k činnosti/nečinnosti neadresná a tím méně direktivní. Stejně jako v případě mluveného projevu je jeho predikativní schopnost srovnatelná s finitním slovesem, neboť je určen především konkrétní situací a jazykovým kontextem a funguje opět na podobném principu jako deiktické jazykové jednotky, tedy odkazuje přímo k adresátovi v situaci. Adresát takového sdělení může být v podstatě kdokoli, kdo přijde s tímto sdělením do kontaktu, a stává se tak přímým účastníkem komunikace. Je tak začleněn do dané konkrétní situace a disponuje všemi předpoklady, aby sdělení perfektně porozuměl.

1.3.2 Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu

Infinitiv jakožto sekundární predikát plní významnou textovou funkci:

1.3.2.1 Infinitiv jako kondenzátor textu

Infinitiv je významným kondenzátorem psaného textu. Tato jeho důležitá vlastnost se projevuje již ve všech výše uvedených případech užití infinitivu, ještě výraznější je však při užití infinitivu jakožto jazykového prostředku, který je základem vzniku polovětných konstrukcí. Infinitiv v těchto konstrukcích ze syntaktického hlediska hraje většinou roli nějakého větného členu, „*rozvíjí tedy řídící sloveso, ale jako kondenzátor implikuje konatele nebo nositele děje, tímto infinitivem vyjádřeného. Je to sevřená forma predikátu, která může být transformována ve větu se slovesem finitním*“ (Šabršula J., 1986, s. 294). Nejedná se tedy o plnohodnotnou větu vedlejší (*proposition subordonnée*), ale většinou, jak tvrdí J. Šabršula, může být v takovou větu přetransformována. Z funkčního hlediska tyto polovětné infinitivní konstrukce ekonomizují dané sdělení a díky své neosobní formě jsou neutrální a objektivní. Proto se často využívají především v **diskurzech odborného charakteru**, jak můžeme vidět na následujícím úryvku z vědeckého textu:

„*Au lieu d'être une difficulté, la latence systématique des morphèmes consistant seulement en une consonne se trouve, moyennant le principe d'incomplétude, confirmer l'approche adoptée.*“ (SAUZET, P., 2004, s. 31).

V této ukázce z odborného textu můžeme vidět nejen užití infinitivu, ale také užití dalších ekonomizačních jazykových prostředků, s nimiž je infinitiv v konkurenci: participia, substantiva slovesná, adjektiva slovesná.

V mluveném projevu se můžeme s infinitivem často setkat v případech, kdy je daná situace natolik determinovaná, že není potřeba ji blíže určovat užitím časovaného slovesa ani dalších jazykových prostředků, neboť sám infinitiv, podobně jako deiktické jazykové jednotky, je velmi úzce spjat s touto konkrétní situací a odkazuje přímo na ni. Reference je tedy stanovená na základě mimojazykové situace. H. Weinrich (1989, s. 187) uvádí výstižný příklad:

„*Deux amis se rapprochent à grands pas de la gare. Ils risquent de rater le train. L'un des deux propose alors à l'autre :*

a) *Qu'est-ce qu'on va faire – courir ?*

L'autre ne croit pas que le temps presse tellement :

b) Moi, manquer un train ? jamais de la vie !

Ils ratent le train. Les reproches se font entendre :

c) Ah, oui, oui, ta manie de toujours partir à la dernière minute !

[...]“ (Weinrich H., 1989, s. 187).

H. Weinrich (1989, s. 187) zároveň upozorňuje, že infinitiv, tímto způsobem zasazen do konkrétní situace, v podstatě dosahuje stejné úrovně jako finitní sloveso. Zachovává si stále svou neurčitou infinitivní formu, ale je určen právě danou situací, která mu pro daný moment nahrazuje flexi a určuje vše potřebné, aby si oba účastníci rozhovoru dokonale porozuměli. Promluva, kde je tímto způsobem užit infinitiv, může působit heslovitě, nicméně na druhé straně umožňuje především stručnost a rychlost sdělení a infinitiv tak funguje též jako ekonomický jazykový prostředek. Zároveň také zajišťuje, aby dané sdělení nebylo „určené přespříliš“ (*surdéterminé*), což by mohlo následně rušit plynulost konverzace či v některých krajních případech působit dojmem, že adresát není dostatečně informovaný, nebo chápe situaci pomaleji, než by se za normálních okolností očekávalo.

1.3.2.2 Infinitiv podporující jednoznačnost vyjádření

Infinitiv je důležitým jazykovým prostředkem, jehož správným užitím lze omezit dvojznačnost věty, jak můžeme vidět na následujících příkladech:

(1) „Jean est rentré de vacances, Paul pense qu'il ira le voir.

(2) Jean est rentré de vacances, Paul pense aller le voir.“ (Grammaire méthodique du français, 2009, s 830).

První věta (1) vykazuje sémantickou dvojznačnost. Není zcela jasné, zda Paul zamýšlí navštívit Jeana nebo si naopak myslí, že Jean navštíví jeho. Naproti tomu druhá věta (2) je po sémantické stránce zcela konkrétní, neboli je jisté, že Paul zamýšlí navštívit Jeana. Infinitiv (*aller*) ve druhém příkladu (2) rozvíjí řídicí sloveso (*penser*) a zároveň tak v sobě zahrnuje konatele děje (*Paul*). Je tedy zřejmé, že užití infinitivu v podobných případech je ze sémantického hlediska výhodnější.

1.4 Shrnutí

Závěrem je možné konstatovat, že francouzský infinitiv je neurčitým slovesným tvarem a i přes zřejmé morfologické rozdílnosti patří z hlediska slovně-druhového mezi slovesa⁴. V této práci budeme na základě výše zmíněných morfologických charakteristik považovat francouzský infinitiv za základní neosobní slovesný tvar, který se vyskytuje ve formě prosté či složené, popřípadě dvojité složené. Ze své podstaty je infinitiv neosobní slovesný způsob, který nevyjadřuje morfologické kategorie osoby, čísla ani způsobu, je však schopen vyjádřit kategorii slovesného rodu, tedy rod aktivní či pasivní. Infinitiv je aspektově nespecifickým, lze pouze na základě jeho prosté či složené formy určit *aspect accompli* či *inaccompli* (což nás však nevede k problematice vidu). Francouzský infinitiv není schopen z podstaty své neměnnosti vyjádřit slovesné časy, které se vztahují k momentu realizace promluvy/diskurzu, avšak v rámci jazykového kontextu a vzhledem k času predikátu je schopen vyjádřit relativní chronologii, tedy předčasnost, současnost či následnost.

Ze syntaktického hlediska může infinitiv plnit funkci primárního či sekundárního predikátu. Ve funkci sekundárního predikátu je pak francouzský infinitiv jedním z jazykových prostředků, který je schopen tvořit polovětné konstrukce, s výjimkou spojení infinitivu s modálními slovesy a slovesnými opisy označujícími temporalitu, povahu děje, vid apod.

Z funkčního hlediska pak plní infinitiv jak v psaném tak v oralizovaném projevu různé funkce.

Infinitiv ve funkci primárního predikátu funguje jakožto prostředek vyjádření modality. Jde především o infinitiv zvolací, jehož užitím jak v psaném tak v oralizovaném projevu můžeme bezprostředně vyjádřit intenzivní pocity, dále pak jde o infinitiv deliberativní, který

⁴ Některé infinitivní tvary mohou přejít do slovně-druhové kategorie substantiv. Substantivizovaný infinitiv ztrácí svou slovesnou podstatu, své morfologické slovesné vlastnosti a nabývá vlastností charakteristických pro podstatná jména. Vyskytuje se společně s determinantem a stává se z něj flexivní tvar. Některé francouzské infinitivy jako *pouvoir*, *devoir*, *souvenir* a další přešly do kategorie substantiv natrvalo a jsou lexikalizovány. Souvislost mezi některými infinitivními tvary v kategorii sloves a substantiv dokonce zanikla a tyto tvary se zachovaly pouze jako podstatná jména: *le loisir*, *le plaisir* (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 587).

se opět užívá jak v mluveném tak v psaném projevu. Ve funkci primárního predikátu plní dále infinitiv komunikativní funkce, a to především v psaném projevu. Jde o infinitiv vyprávěcí a infinitiv injunktivní, který se užívá k vyjádření rozkazu, pokynu či rady.

Ve funkci sekundárního predikátu funguje infinitiv především jako kondenzátor textu, a to jak v mluveném tak v psaném projevu, jelikož jakožto kondenzátor je infinitiv schopen implikovat některé informace, jako např. konatele děje, které již není třeba opakovat užitím určitého slovesa. Tato funkce se velmi často využívá v textech odborného charakteru. Dále je pak infinitiv ve funkci sekundárního predikátu v některých případech schopen přispět k jednoznačnosti vyjádření.

2 Odborný diskurz

„Všechny jazykové projevy jsou určeny k dorozumění, to je jejich základní funkce. Předpokládají tedy adresáta, jemuž jsou určeny, a zřetel k adresátovi určuje jejich sloh.“ (Jedlička A., Formánková V., Rejmánková M., 1970, s. 24).

Tento úryvek z publikace *Základy české stylistiky* (Jedlička A., Formánková V., Rejmánková M., 1970)⁵ zcela vystihuje základní cíl každého jazykového projevu a zmiňuje také základní dvě složky, ze kterých se každý projev skládá, totiž obsah a formu. Každý text, ať už mluvený či psaný, je vždy minimálně dvojí autorovou volbou, volbou formální a obsahovou.

Také text odborného charakteru je výsledkem obsahové a formální volby. Po stránce obsahové se odborné projevy týkají jednotlivých vědních disciplín od humanitních a společenských věd přes technické, empirické či přírodní vědy až po lékařské či biologické nebo také zemědělské a biologicko-environmentální vědy. Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, společně s rozvojem vědních disciplín a zároveň také s důležitostí odborného vzdělání, roste potřeba komunikace na odborné úrovni, ať už jde o vědecké projevy, převádění nových vědeckých poznatků do praxe nebo následná popularizace.

2.1 Klasifikace a obecná charakteristika odborného diskurzu

Jak uvádí odborná literatura (*Základy české stylistiky*, 1970, s. 37; Loucká H., 2010, s. 75 – 78; Chloupek J. a kol., 1991, s. 173), odbornou komunikační oblast můžeme rozdělit podle činností, o nichž odborný text pojednává, tedy na texty teoreticky odborné (vědecké) a prakticky odborné (pracovní), dále texty populárně odborné (populárně naučné) a didaktické (texty učebnicového charakteru).

Autorem textů teoreticky odborných či prakticky odborných bývá zpravidla odborník pro daný vědní obor a jeho adresátem je obvykle užší okruh poučených specialistů onoho

⁵ Dílo *Základy české stylistiky* (Jedlička A., Formánková V., Rejmánková M., 1970) budeme v této práci uvádět titulem.

vědního oboru. S texty teoreticky odbornými se můžeme setkat ve specializovaných vědeckých časopisech, kde autor prezentuje své nové vědecké poznatky a objevy. Texty prakticky odborné pak informují především o praktické aplikaci poznatků daných vědních oborů. Jde tedy např. o obchodní cenné papíry, manuály, provozní příručky, pracovní a bezpečnostní řády, protokolní zápisy, kuchařské recepty určené profesionálním kuchařům, apod. (Loucká H., 2010, s. 75 - 76).

Jinak je tomu v případě textů populárně naučných. Tyto texty jsou určeny širšímu okruhu adresátů, zpravidla široké veřejnosti. Autor promluvy populárně naučného charakteru předpokládá adresáta v daném oboru méně poučeného či zcela nepoučeného a přizpůsobuje tak svému publiku také svůj projev. Texty populárně naučné prezentují nejrozličnější témata od životního stylu až po problematiku globálního oteplování. S projevy populárně naučnými se tak můžeme nejčastěji setkat v nejrozličnějších typech periodik. (Loucká H., 2010, s. 77).

Odborné texty didaktického charakteru bývají realizovány pedagogem či vyučujícím vědcem/specialistou. Adresátem didaktického textu jsou především žáci a studenti. Autor textu didaktického učebnicového charakteru sestavuje text zvláště se zřetelem k adresátovi a jeho úrovni poučenosti. Didaktické texty se opět mohou týkat nejrozličnějších vědních disciplín v závislosti na zaměření školy či jiného vzdělávacího ústavu.

S jazykovými projevy odborného charakteru se můžeme nejčastěji setkat v psané podobě. Existují samozřejmě také mluvené projevy, (odborné, vědecké přednášky apod.); ovšem jak upozorňují autoři *Základů české stylistiky* (1970, s. 38) a *Stylistiky češtiny* (Chloupek J. a kol., 1991, s. 174), zvláště mluvené projevy vědecké a úzce odborné bývají předem písemně pečlivě připravené. Často také mluvčí přednášky tohoto vědeckého typu předčítá, popřípadě má text připravený alespoň v bodech. Tedy projevy úzce vědecké a odborné bývají zpravidla primárně projevy psané a posléze v konkrétní komunikativní situaci oralizované.

Odborné projevy mívají převážně formu monologu, avšak setkat se můžeme také s dialogickými projevy (především projevy populárně naučného charakteru). Jde zejména o nejrozličnější odborné diskuze či rozpravy, v dnešní době často vysílané v televizním či rádiovém vysílání. Autoři *Základů české stylistiky* (1970, s. 38) zároveň upozorňují na vzrůstající oblibu mluvených odborných projevů v souvislosti se vzrůstajícím rozvojem

popularizace. Tyto dialogické populárně naučné projevy představují pro širokou veřejnost často atraktivnější, poutavější a především jednodušší a pohodlnější cestu k odborným znalostem a novým poznatkům. Diskuze je zpravidla řízená, bývá vedena moderátorem, jenž představuje zástupce nepoučeného publika či publika poučeného na nižší úrovni, a klade otázky odborníkovi/specialistovi pro daný obor. Často se také můžeme setkat s tím, že se sami diváci či posluchači podobné diskuze mohou aktivně zúčastnit a předkládat dotazy a nejasnosti, které je v aktuální moment k dané problematice napadnou. Tímto způsobem je pak dané téma konkrétního vědeckého oboru představeno divákům či posluchačům přístupnou a srozumitelnou cestou, mnohdy vyhledávanou častěji, než jak je tomu v případech projevů v psané podobě.

2.2 Jazyková charakteristika odborného diskurzu

Základní charakteristikou odborného diskurzu je, jak uvádí autoři *Stylistiky češtiny* (Chloupek J. a kol., 1991, s. 175), „*přesnost, jasnost, jednoznačnost, věcnost, soustavnost a zřetelnost předávané informace*.“ H. Loucká (2010, s. 78) pak přidává další základní charakteristické vlastnosti, a to objektivitu, ekonomičnost vyjádření, explicitnost a atemporálnost. V následující kapitole se pokusíme prezentovat, jakým způsobem se tyto obecné vlastnosti odborného diskurzu promítají v oblasti funkčního užití jazykových prostředků.

2.2.1 Slovní zásoba

Projevy odborného charakteru se vyznačují užíváním specifického lexika, jako jsou zejména odborné názvy a termíny z oblasti terminologie vědecké (Loucká H., 2010, s. 79 – 80). Můžeme zaznamenat též užití prvků z pracovní oblasti či jednotek slangových, které plní identifikační či synonymizační funkci (*Základy české stylistiky*, 1970, s. 38). Užití a způsob, jakým autor s odbornými termíny nakládá, se liší podle konkrétního typu odborného projevu, jak upozorňuje H. Loucká (2010, s. 75 – 78):

Vědecká terminologie bývá zpravidla srozumitelná jen úzkému okruhu odborníků v dané oblasti. Vědecké termíny bývají často srozumitelné nejen odborníkům daného

národního jazyka, ale také na úrovni mezinárodní, jelikož celková tendence vědy směřuje k internacionalizaci vědecké terminologie. Setkáme-li se s textem teoreticky či prakticky odborným, autor takového textu předpokládá poučené čtenáře v daném oboru, a proto odborné termíny a názvy blíže nevykládá. S bližším vysvětlením odborného termínu v teoreticky či prakticky odborném textu se setkáme v případě, kdy je použitý termín v daném oboru zcela nový či klíčový a jeho vysvětlení je tedy potřebné k úplnému pochopení textu.

Naopak je tomu v případech textů populárně naučných. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto texty jsou primárně určeny pro čtenáře nepoučené, či poučené na nižší úrovni, autor většinou upřednostňuje užití běžného lexika, které je více srozumitelné uživatelům národního jazyka. V případě, že autor populárně naučného textu použije odborný termín a zároveň předpokládá, že s jeho významem by široká veřejnost nemusela být obeznámena, tento termín vysvětlí.

Také v případě textu didaktického charakteru jsou použité odborné termíny vysvětleny, avšak v závislosti na předpokládané úrovni poučenosti čtenářů (studentů). Následující úryvek z didaktického specializovaného textu signalizuje, že autor textu předpokládá poučenost čtenářů, pokud jde o termíny *joncteur*, *jonction des signes linguistiques*, a pouze specifikuje další klasifikaci termínu *joncteur*, totiž *joncteur simple*:

„Les joncteurs simples sont des joncteurs qui peuvent relier ensemble des signes linguistiques quelconques à condition toutefois qu'ils soient fonctionnellement équivalents. C'est en particulier le cas lorsque les deux termes de la jonction sont de la même classe de signes linguistiques.“ (Weinrich H., 1989, s. 366).

2.2.2 Morfo-syntaktické prostředky

2.2.2.1 Prostředky potlačující subjektivitu autora

Tyto prostředky přispívají k neosobnosti vyjádření, související s požadavkem objektivnosti odborného diskurzu. Neosobnost vyjádření se projevuje především takto:

a) Autorský plurál nous, všeobecný podmět on

Jak tvrdí G. Vigner a A. Martin (1976, s. 30), velmi často se v odborných projevech setkáme s tendencí k zastírání autorovy osoby pomocí užívání všeobecného podmětného zájmena *on*, které odkazuje na vědeckou komunitu či jedince, který mezi tuto vědeckou komunitu patří.

P. Charaudeau (1992, s. 156 – 157) kromě užívání všeobecného podmětného zájmena *on* dále uvádí užití autorského plurálu *nous*, které plní velmi podobné funkce jako zájmeno *on*, avšak nealternuje se subjektem *je*:

„On pourra donc avoir dans une même phrase une séquence de plusieurs tronçons prosodiques, dont seul celui dont on peut changer la modalité constitue le noyau. On trouvera une discussion détaillée de ces questions dans Deulofeu, Martin & Boulakia, 2001.“ (MARTIN P., 2004, s. 45).

„Nous rappellerons brièvement les étapes du changement morphologique, ainsi que les explications qui en ont été proposées. Mais pour tenter de comprendre si une évolution sémantique a accompagné, ou précédé, ou suivi cette transformation du système, nous reviendrons sur l’interprétation à donner à la différence entre les deux séries CIST et CIL en ancien français. Nous ré-examinerons en particulier la proposition de G. Kleiber (1987) tendant à faire de CIL une série non marquée.“ (MARCELLO-NIZIA Ch., 2004, s. 70).

V odborných textech se dále můžeme setkat s užitím imperativu v 1. os. pl., jak můžeme vidět na následujících příkladech:

„Essayons de réorganiser les catégories de Delattre en partant cette fois d’un point de vue fonctionnel.“ (MARTIN P., 2004, s. 37).

„Supposons que la molécule de pétrole exerce un effet“ (Charaudeau P., 1992, s. 157).

P. Charaudeau (1992, s. 156 - 157) dále upozorňuje na možnost užívání osobního *je*, které však naznačuje explicitní autorovo stanovisko a může také působit polemicky například vzhledem k teoriím jiných autorů atp.:

„Je n’aurai certes pas la hardiesse d’appliquer ces différentes méthodes d’analyse à...“

Je ne suivrai pas mes confrères sur ce terrain.

Contrairement à la tradition, je fais ici l’hypothèse...“ (Charaudeau P., tamtéž).

b) Neosobní slovesa a neosobní konstrukce

S neosobním charakterem odborných projevů souvisí také časté užívání neosobních konstrukcí typu *il faut, il reste, il est nécessaire, il y a, il résulte que, il se produit que* atp. (P. Charaudeau P., 1992, s. 156), jak můžeme vidět na následujícím příkladu:

„Connaissant les propriétés générales de la structure prosodique, **il reste à évoquer** les mécanismes qui les révèlent dans la phrase, c'est-à-dire à déterminer les marques – nécessairement prosodiques – qui indiquent la structure dans l'énoncé.“ (MARTIN P., 2004, s. 43).

2.2.2.2 *Prostředky k vyjádření nadčasovosti*

Odborný diskurz se vyznačuje jistou tendencí k situační nezakotvenosti a nadčasové platnosti jak upozorňují autoři *Stylistiky češtiny* (Chloupek J. a kol., 1991, s. 174) ale také autoři *Le français technique* (Vigner G., Martin A., 1976, s. 32):

„Texty odborného funkčního stylu jsou většinou situačně nezakotvené do konkrétní situace a bez přímého kontaktu s adresátem. I když vznikají v jistém časovém okamžiku a odrážejí tedy stav poznání i stav jazyka doby vzniku, směřují ve skutečnosti k nadčasovosti.“ (Chloupek J. a kol., 1991, s. 174).

Tato nadčasová platnost se projevuje zejména v užití slovesného času:

a) Prézent atemporální

Jak se můžeme dočíst v různých gramatikách (Šabršula J., 1986, s. 203; *Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 532; Charaudeau P., 1992, s. 466), présent s atemporální hodnotou (*présent générique/permanent*) značí odstup od aktuálního výpovědního momentu, tedy od přítomnosti, ale také od minulosti a budoucnosti a nabývá tak platnosti nadčasové (atemporální, panchronistické). Présent atemporální odkazuje k textovému poli, nikoli do situace. Adresát tak chápe promluvu jako všeobecně platnou za všech okolností. Atemporální présent je tedy velmi častým jazykovým prostředkem v odborném diskurzu, jelikož vědecké texty ze samotné své podstaty směřují k nadčasovosti a všeobecné platnosti ve všech časových obdobích, jak upozorňují autoři *Le français technique* (Vigner G., Martin A., 1976, s. 32 – 34). Následující úryvek z vědeckého textu demonstruje užití atemporálního prézentu:

„Les continuations majeure et mineure assurent un découpage de l'énoncé différent du propos/thème, un découpage qui dans cet exemple simple correspond au premier abord à l'agencement syntaxique : continuation majeure pour terminer le syntagme [si ces œufs étaient frais], mineure pour indiquer la division de ce syntagme en deux groupes accentuels [si ces œufs] et [étaient frais].“ (MARTIN P., 2004, s. 40).

2.2.2.3 *Prostředky odkazující k textovému poli (s absencí deixe)*

a) Futurum a passé composé (bez deiktické platnosti)

Pokud se v odborném textu setkáme s užitím minulého času passé composé, odkazuje ve většině případů do textového pole (Loucká H., 2010, s. 78), jak můžeme vidět na následujícím příkladu:

„On a renoncé à faire des segments déficients (contenus flottants ou positions non spécifiées) le fondement d'une spécificité phonologique du français.“ (SAUZET, P. 2004, s. 34).

Stejně tak pokud se ve vědeckém textu setkáme s užitím futura, bude odkazovat zpravidla do textového pole (Loucká H., 2010, s. 78), jak prezentují následující příklady:

„Dans cette perspective, on appellera mot prosodique ce qui traditionnellement correspond au groupe accentuel, c'est-à-dire un segment de prosodie ne comportant qu'un seul accent, ou plus exactement un seul accent de mot, qui n'est donc ni un accent d'insistance ni un accent d'emphase.“ (MARTIN P., 2004, s. 37).

*„Je n'aurai certes pas la hardiesse d'appliquer ces différentes méthodes d'analyse à...
Je ne suivrai pas mes confrères sur ce terrain.“ (Charaudeau P., 1992, s. 157).*

b) Časoprostorová příslovce (bez deiktické funkce)

V odborném textu se jen zřídka setkáme s časoprostorovými deiktickými jazykovými prostředky. A pokud se v textu vyskytnou, odkazují zpravidla k textovému poli (Loucká H., 2010, s. 78). Následující příklad z textu P. Sauzeta prezentuje adverbium *là*, které má endoforickou funkci a odkazuje k obsahu předchozí věty:

*„L'inertie de schwa éclaire une réalisation variable dans les morphèmes mais empêche qu'il fonctionne comme morphème de féminin. On peut voir là un « paradoxe du schwa français »...“ (SAUZET, P. (2004): „La singularité phonologique du français“ in: *Langue française*, Mars 2004, s. 20).*

„Contrairement à la tradition, je fais ici l'hypothèse...“ (Charaudeau P., 1992, s. 157).

2.2.2.4 Prostředky potlačující činitele a soustředující pozornost na děj či výsledek děje

a) Pasívní konstrukce

V odborném diskurzu se můžeme často setkat s potlačením činitele zejména užitím pasívních konstrukcí (Vigner G., Martin A., 1976, s. 35 – 37). Pasívní konstrukce všeobecně tématizují předmět vyjádření a staví ho na pozici podmětu. Pasívní konstrukce mohou či nemusí vyjadřovat příslovečné určení původce děje. Jak uvádí H. Loucká (2005, s. 96 – 97), pokud autor uvede v rámci pasívní konstrukce také činitele, soustředí tak čtenářovu pozornost právě na tohoto činitele posunutého na konec věty, tedy do pozice informačně nejdůležitějšího prvku sdělení, jak můžeme vidět na následující ukázce z odborného textu:

„Phonétiquement, il pourra ou non être réalisé par une montée mélodique, ce qui donnera lieu à des variantes de réalisation de la mélodie interrogative.“ (MARTIN P., 2004, s. 37).

Avšak užije-li autor textu pasívní konstrukci bez vyjádření činitele, soustředí tak čtenářovu pozornost výhradně na děj či výsledek děje a zároveň staví na informačně důležitější pozici jiný element, např. příslovečné určení, jak můžeme vidět v následující ukázce:

„La structure prosodique résultante est donc susceptible d'être modifiée dans ce processus.“ (tamtéž, s. 42).

Autoři publikace *Le français technique* (Vigner G., Martin A., 1976, s. 36) dodávají, že potlačení činitele pasívními konstrukcemi je jeden ze základních znaků odborného (technického) diskurzu.

b) Kondenzační struktury jmenného charakteru (infinitivní polovětné konstrukce, participia, gérondiv; slovesná substantiva, slovesná adjektiva)

Dalším specifickým rysem odborného diskurzu je tendence k užívání dlouhých a složitých souvětí, které odrážejí složitost vědeckých myšlenek. Jak upozorňuje J. Bečka (1935), v odborném diskurzu je stavba složitých větných celků založena na užití těsných větných spojení, neboť čím těsnější je spojení myšlenek a představ, tím přesnější, jednodušší, kompaktnější a také hutnější je výsledný celek. Autoři *Základů české stylistiky* (1970, s. 120) zároveň upozorňují na skutečnost, že čím těsnější je větné vyjádření, tím důležitost vyjadřované myšlenky klesá:

„Čím více ubývá určité části myšlenky na závažnosti, tím více lze zpravidla ve vyjádření potlačit její samostatný větný charakter. Dostáváme se tak od samostatné věty přes větu souvětňou, připojenou souřadně nebo podřadně, k polovětné konstrukci (přechodníkové, infinitivní, přívlaskové), a nakonec k formě pouhého větného členu se substantivem slovesným nebo dějovým.“ (Základy české stylistiky, 1970, s. 120).

Těsná větná spojení jsou založena na jmenném charakteru vyjadřování a jsou projevem vyjadřování co možná nejpřesnějšího. Jsou také, jak již bylo řečeno, základní stavební jednotkou dlouhých, složitých větných celků, jelikož napomáhají tyto komplexní větné celky jasně a srozumitelně strukturovat a dodávají tak textu celkový jednotný dojem.

Je třeba poznamenat, že složité větné celky nejsou charakteristické pouze pro odborný diskurz, ale také například pro projevy umělecké, literární, jak dále upozorňuje J. Bečka (1935). Nicméně v obou těchto stylových oblastech je jejich výstavba a také funkce rozdílná.

Užití těsných větných spojení odpovídá charakteristice všech typů odborných textů. Mezi tato těsná větná spojení patří zejména infinitivní polovětné konstrukce, participia a gérondiv, dále pak slovesná adjektiva a slovesná substantiva.

- Infinitivní polovětné konstrukce, participia a gérondiv

Útvary polovětné jsou těsnější než věty vedlejší, avšak méně těsné než větné členy. Disponují tedy větší mírou samostatnosti než větné členy a stojí uprostřed mezi predikací a determinací (Základy české stylistiky, 1970, s. 121; Bauer J., Grepl M., 1972, s. 148 – 149). Jak dále upozorňují tyto odborné publikace, jejich jádro tvoří tzv. sekundární predikát, jímž může být infinitiv, participium či gérondiv. Stejně jako slovesná a dějová substantiva, také polovětné konstrukce se, díky svému jmennému charakteru, začleňují přímo do stavby věty asyndeticky či pomocí předložky, autor tedy nemusí své myšlenky spojovat mnohdy těžkopádnými spojkami. Tyto konstrukce dále přispívají ke kondenzaci textu, jak jsme již zmínily v kapitole 1.3. V následujících ukázkách uvedeme užití polovětných konstrukcí v odborném textu:

Infinitivní polovětná konstrukce v odborném diskurzu: *„Une fonction parmi les plus évidentes est certainement de poser des questions, c'est-à-dire conférer une modalité interrogative à un énoncé qui serait dépourvu de toute autre marque syntaxique ou morphologique.“ (MARTIN P., 2004, s. 37).*

Participium v odborném diskurzu: „*Il est toutefois un élément capital apparaissant dans cette étude: la notion de contour mélodique associé à un segment ne comportant qu’une seule syllabe accentuée.*“ (MARTIN P., 2004, s. 37).

Gérondiv v odborném diskurzu: „*Essayons de réorganiser les catégories de Delattre en partant cette fois d’un point de vue fonctionnel.*“ (tamtéž).

- Slovesná substantiva, slovesná adjektiva

Mezi jazykové prostředky, které jsou základem těsných větných celků, patří nejrozumnější těsné konstrukce jmenné (často celé řetězce substantiv), jako např. větněčlenské konstrukce se slovesným nebo dějovým substantivem, nebo jmenné konstrukce se slovesným adjektivem. Jak uvádí J. Šabršula (1986, s. 325), tyto jazykové prostředky mohou mít stejné sémantické, popřípadě také syntaktické vlastnosti jako slovesa. J. Šabršula též tvrdí, že se mohou uplatnit jakožto primární či sekundární predikáty, stejně jako v případě infinitivu. Autoři publikace *Le français technique* (Vigner G., Martin A., 1976, s. 35) dále upozorňují, že užitím těchto jazykových prostředků soustředí autor čtenářovu pozornost na děj či výsledek děje, který vyjadřují, a text objektivizují. Jejich užití můžeme vidět na následujících příkladech:

„*Ainsi l’interdiction de collision syntaxique domine l’évitement d’une collision d’accent.*“ (MARTIN P., 2004, s. 42).

„*Finalité déclarative et commandement apparaissent similaires, le commandement étant une variante insistante de la déclaration (comme le suggère d’ailleurs l’absence de forme verbale propre de l’impératif en français).*“ (tamtéž, s. 39).

2.3 Polovětné konstrukce v odborném textu

Jak již bylo řečeno, polovětné konstrukce se uplatňují při tvorbě složitějších, syntakticky a intelektuálně náročnějších větných celků a napomáhají jasně a zřetelně strukturovat odborný projev. Jejich užití umožňuje vyjádřit důležitější myšlenkové celky větnou formou. V následujících dvou kapitolách se pokusíme upřesnit funkční rozdíl polovětných konstrukcí.

2.3.1 Polovětné konstrukce s gérondivem a participiem

Gérondiv a participium jsou, stejně jako infinitiv, nefinitní slovesné tvary. Ve větě mohou zastávat funkci sekundárního predikátu a tvořit tak polovětné konstrukce.

Jak zmiňují některé gramatiky (*Grammaire méthodique du français*, 2009, s. 588 - 596; Šabršula J., 1986, s. 298 – 300), z funkčního hlediska mají konstrukce s gérondivem příslovečný charakter a často vyjadřují způsob děje hlavního či vedlejší okolnosti tohoto děje hlavního. Participia pak kromě toho, že fungují ve slovesných opisech a jakožto součást složených slovesných časů, zastupují funkce determinační, jelikož charakterizují substantivum či adjektivum. Mohou tedy zastupovat vedlejší větu přívlastkovou, eventuálně příslovečnou (Šabršula J., 1986, s. 297; Vigner G., Martin A., 1976, s. 31 – 32), stávají se tak důležitým kondenzorem odborného vyjadřování a nechávají autorovi textu možnost důležitější informace vyjádřit formou větnou.

Následující příklady prezentují užití participia v odborném diskurzu:

„La structure prosodique étant connexe, les relations existant entre les différents groupes qui la constituent ne peuvent être que des relations de dépendance ou de solidarité.“ (MARTIN, P., 2004, s. 43).

Podobnou funkci zastávají v odborném diskurzu také konstrukce s gérondivem. Vzhledem ke svému příslovečnému charakteru doplňují finitní sloveso, vyjadřují příslovečné vztahy a v textu fungují jako důležitý kondenzor:

„Notons en passant que pour ce dernier exemple se pose un problème d’analyse acoustique, les tracés expérimentaux de fréquence fondamentale (le corrélat acoustique de la mélodie) montrant une descente au lieu d’une montée sur évidemment.“ (MARTIN, P., 2004, s. 39).

2.3.2 Polovětné konstrukce infinitivní

Jak již bylo výše řečeno, také konstrukce infinitivního charakteru jsou velmi důležitým textovým kondenzorem. Typické je užití polovětných infinitivních konstrukcí ve stylu odborném a publicistickém a stejně jako konstrukce participiální a konstrukce s gérondivem

si zachovávají svou polovětnou a polopredikativní povahu díky možnosti dalšího rozvíjení (Šabršula J., 1986, s. 292).

Z hlediska stupnice predikativní sevřenosti se infinitivní konstrukce jakožto konstrukce polopredikativní (s výjimkou zcela substantivizovaného infinitivu) nacházejí uprostřed mezi konstrukcemi predikativními (finitní tvar slovesa) a konstrukcemi nominálními (jmenné syntagma):

- *J'entends les oiseaux **qui chantent*** – predikace explicitní, konstrukce predikativní
- *J'entends les oiseaux **chanter*** – predikace implicitní, konstrukce polopredikativní
- *J'entends **le chant** des oiseaux* – konstrukce nepredikativní, nominální

Do věty se infinitivní konstrukce zapojují ve funkci různých větných členů: J. Šabršula (1986, s. 351 – 352) nabízí pro infinitivní konstrukci ve funkci sekundárního predikátu následující klasifikaci:

a) Polovětná konstrukce předmětná

Je promets de venir célébrer ton anniversaire.

b) Polovětná konstrukce příslovečná

Časová: *Après avoir fini mes études, je voyage au Vietnam.*

Kauzální: *Il est puni pour avoir cassé le vase.*

Účelová: *Il travaille beaucoup pour devenir médecin.*

Důsledková: *Il a tellement étudié la nuit de ne plus pouvoir tenir les yeux ouverts pendant le cours de chimie.*

Přípustková: *Il n'est pas plus heureux pour remporter une victoire.*

Podmínková: *J'ai accepté l'offre de travail à condition de pouvoir travailler à mi-temps.*

Způsobová a srovnávací: *Au lieu d'écouter le conférencier, il a bavardé avec sa copine.*

c) Polovětná konstrukce podmětová: *Ne pas venir à sa fête d'anniversaire serait pour elle la fin d'amitié.*

Ve funkci primárního predikátu se v odborných textech můžeme setkat s infinitivem v modální funkci deliberativní a v komunikativní funkci injunktivní. Zejména ve funkci

injunktivní je infinitiv oblíbenějším a vyhledávanějším jazykovým prostředkem než přímý rozkaz, jelikož je díky svému neosobnímu charakteru neutrální a méně direktivní.

2.4 Shrnutí

Odborný diskurz se vyznačuje specifickými lexikálními a morfo-syntaktickými rysy.

Z lexikálního hlediska se v odborném diskurzu můžeme setkat především s odbornou terminologií. Tato terminologie je či není blíže specifikována a vysvětlena s ohledem na adresáta a jeho předpokládanou úroveň poučenosti.

Z morfo-syntaktického hlediska se odborný diskurz vyznačuje neosobností vyjádření, které souvisí s požadavkem objektivnosti. Tato neosobnost vyjádření se odráží v tendenci k zastírání autorovy osoby užitím autorského plurálu či zájmena *on*, dále pak užíváním neosobních sloves a neosobních konstrukcí. Odborný text se dále vyznačuje směřováním k nadčasové platnosti, což se projevuje především užíváním přítomného s atemporální hodnotou, absencí deixe v případě užití futura či *passé composé* a absencí časoprostorových deiktických jazykových prostředků. V případě jejich přítomnosti autor zpravidla odkazuje k textovému poli, stejně tak jako v případě užití futura či *passé composé*. Odborný text se dále vyznačuje tendencí k potlačení činitele a tedy soustředěním pozornosti na děj či výsledek děje užitím pasívních slovesných forem.

Významným specifickým rysem odborného diskurzu je také užívání těsných větných forem, které text strukturují, přispívají k jeho koherenci a odráží složitost vědeckých myšlenek. Zároveň umožňují autorovi vyjádřit důležitější myšlenky formou volnější, tedy větnou. Mezi tyto těsné větné struktury patří polovětné konstrukce infinitivní, konstrukce participiální a konstrukce s gérondivem, dále pak slovesná substantiva a slovesná adjektiva.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Fungování infinitivu v odborných textech

V této části práce se zaměříme na fungování francouzského infinitivu v konkrétních odborných textech. K rozboru jsem si vybrala texty z oblasti, jež je mi vzhledem k zaměření mého studia nejbližší, tedy texty z jazykovědné oblasti francouzského jazyka. Budeme zde rozebírat celkem tři texty: text vědecký a dva texty didaktické.

Vědecký text je z oblasti fonologie a je publikován v periodiku *Langue française* (SAUZET, P. (2004): „La singularité phonologique du français“ in: *Langue française*, Mars 2004, s. 14 – 35).

V případě didaktických textů jde pouze o jednu odbornou oblast, avšak v této práci ji budeme členit podle předpokládané úrovně znalostí adresáta. Didaktické texty se tedy budou lišit tématem a úrovní.

První didaktický text je z oblasti syntaxe francouzského jazyka, konkrétně pojednává o problematice užití konjunktivu. Text je publikován v *Grammaire textuelle du français* (Weinrich H., 1989, s. 169 – 184). Tato publikace je zaměřena na vysokoškolské studenty francouzské lingvistiky.

Druhý didaktický text je opět z oblasti francouzského jazyka, konkrétně pojednává o problematice užití francouzských časů. Text je publikován v *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui: langue parlée, langue écrite* (Mauger G., 1979, s. 234 – 249). Publikace je zaměřena na širokou veřejnost cizinců (nejčastěji zahraničních studentů), kteří si usoustavňují, prohlubují osvojené jazykové znalosti francouzštiny a dále na učitele FLE francouzské i zahraniční.

Cílem rozboru uvedených textů je:

- a) Zjistit, jakým způsobem se obecné vlastnosti odborného diskurzu projevují ve funkčním užití jazykových prostředků konkrétních textů vzhledem ke komunikativní situaci a se zvláštním zřetelem k adresátovi;
- b) Zjistit typy infinitivních konstrukcí užitých v konkrétních textech a jejich funkce.

U všech textů se tedy zaměříme na rozbor slovní zásoby, morfo-syntaktických prostředků a dále fungování užitých infinitivních konstrukcí v textu.

Při rozboru fungování infinitivních konstrukcí budeme zkoumat jednotlivé typy těchto konstrukcí užitých v konkrétních textech, jejich funkce a fungování v textu. Rozbor vždy rozdělíme na infinitiv ve funkci primárního predikátu a infinitiv ve funkci sekundárního predikátu. Budeme postupovat od syntaktického určení infinitivní konstrukce až po její funkční charakteristiku. Vzhledem ke skutečnosti, že různé typy infinitivů zejména ve funkci sekundárního predikátu se v textech často opakují, stejně tak jako jejich fungování v textu, nebudeme postupovat lineárně, ale vždy uvedeme společnou charakteristiku funkcí u téhož typu, kterou budeme demonstrovat na konkrétních příkladech, a následně doplníme specifické funkční vlastnosti v případě jejich přítomnosti. Příklady budeme číslovat popořadě tak, jak je budeme v této práci uvádět.

3.1 Infinitiv ve vědeckém textu

Pro rozbor vědeckého textu jsme vybrali článek z oblasti fonologie s názvem ***La singularité phonologique du français*** jehož autorem je Patrick Sauzet z Université de Toulouse II. Článek je publikován v periodiku *Langue française* (Mars 2004, s. 14 – 35). Celý ročník 2004 tohoto časopisu je zaměřen na téma francouzského jazyka a jeho specifik ve srovnání s ostatními románskými jazyky (***Le français parmi les langues romanes***).

Periodikum *Langue française* je adresováno profesorům, vědcům a specialistům, kteří se věnují lingvistice francouzštiny, dále pak studentům stejného zaměření. Autory periodika jsou jazykovědci z různých univerzit a jazykových ústavů nejen ve Francii, ale také např. v Německu, v Belgii, v Itálii nebo v Kanadě.

Článek *La singularité phonologique du français* pojednává o specifických francouzské fonologie, která představuje dva jevy, totiž latentní konsonanty a schwa. Současné strukturální i generativistické analýzy těchto jevů se setkávají s empirickými a konceptuálními problémy. Autor článku Patrick Sauzet ve svém textu proto představuje nový možný přístup k dané problematice.

3.1.1 Rozbor jazykových prostředků

3.1.1.1 Slovní zásoba

Vzhledem ke skutečnosti, že analyzovaný text přísluší svou povahou mezi texty vědecké, můžeme zde nalézt veškeré lexikální a morfo-syntaktické prostředky charakterizující odborný diskurz.

V textu se nachází množství specifických, odborných termínů bez bližšího vysvětlení, jelikož autor předpokládá poučené publikum.

Např.: *paire minimale, phonème, allomorphe, allomorphie, morphème consonantique, consonnes latentes, consonne flottante, liquides, latence, coda apod.*

Avšak ke klíčovému termínu *schwa* podal autor pod čarou bližší vysvětlení:

Nom communément adopté pour désigner « e muet » ou « e caduc ». Alors que ces derniers termes suggèrent un phénomène spécifique au français, « schwa » est un objet de la phonologie universelle. (SAUZET, P., 2004, s. 14).

V textu se můžeme setkat s četnými specifickými symboly transkripce charakteristickými pro vědní oblast fonologie:

- on voit mal comment plusieurs consonnes flottantes peuvent être activées par la voyelle initiale d'un suffixe (ou schwa), or il existe des lexèmes présentant un groupe /kt/ final flottant : [ɛgz'a] [ɛgz'akt] exact, exacte, [syspɛ] [syspekt] suspect, suspecte... (SAUZET, P., 2004, s. 21).

3.1.1.2 Morfo-syntaktické jazykové prostředky

a) Prostředky potlačující subjektivitu autora

- Autorský plurál *nous*, všeobecný podmět *on*

Velmi často se můžeme setkat s neosobním vyjádřením, které souvisí s požadavkem objektivnosti. V textu P. Sauzeta jsme nenarazili na užití autorského plurálu *nous*, avšak setkali jsme se s užitím imperativu v 1. os. pl., či všeobecného zájmena *on*, které však nemá oporu v *je*:

On peut mener le même raisonnement en donnant à schwa le statut non pas de position non spécifiée, mais de voyelle flottante (c'est l'analyse de Tranel 87). (SAUZET, P., 2004, s. 18).

Quand on distingue contenu segmental et position, on suppose que les positions encodent la successivité linéaire des segments. (SAUZET, P., 2004, s. 20).

Supposons, pour faire vite, un algorithme qui consiste à identifier les segments rencontrés à un constituant d'une structure (Attaque (Noyau (Coda))), à partir de la fin de cette structure. (SAUZET, P., 2004, s. 23).

Na tomto místě je třeba poznamenat, že v posledních letech se čím dál více začíná ve vědeckých textech projevovat autorský subjekt formou osobního *je*, jež nacházíme i v textu P. Sauzeta:

A cause des problèmes conceptuels ou empiriques que posent ces objets, je proposerai ici de voir dans la latence un effet de la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être discontinu et de placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe. (SAUZET, P., 2004, s. 15).

La spécificité que je suppose à schwa est de pouvoir former le noyau d'une telle 'petite syllabe'. (SAUZET, P., 2004, s. 25 - 26).

J'ai proposé de voir dans les consonnes latentes des fragments disjoints de la masse du contenu phonique des morphèmes. (SAUZET, P., 2004, s. 29).

Je suppose donc les segments d'un morphème reliés entre eux par des relations d'adjacence non directionnelle ('attenance'). (SAUZET, P., 2004, s. 22).

P. Sauzet ve svém článku kombinuje neutrální *on* se subjektivním *je*, zejména v místech, kde chce zdůraznit své vlastní názory v polemice s všeobecně zažitými vědeckými teoriemi.

- Neosobní konstrukce

V textu figuruje množství neosobních konstrukcí, které přispívají k neosobnosti vyjádření a text objektivizují:

„Il est évidemment fâcheux de devoir maintenir, par la resyllabation, de la dérivation non nécessaire. (SAUZET, P., 2004, s. 20).

Reste à souligner une conséquence essentielle de l'hypothèse de la linéarité construite par la syllabation : elle permet de dériver par la phonologie l'ordre des morphèmes dans le mot. (SAUZET, P., 2004, s. 23).

Il est logique d'admettre que l'information non phonique – sens, catégorie – est première dans l'activation d'un morphème. (SAUZET, P., 2004, s. 22).

Il n'est pas pertinent d'envisager ici l'organisation intrinsèque de cette information et elle sera réduite par commodité à la catégorie. (SAUZET, P., 2004, s. 22).

b) Prostředky k vyjádření nadčasovosti

- Présent atemporalní

Atemporalní présent značí odstup od výpovědní situace a zároveň naznačuje nadčasovou platnost vyjádření, jak prezentují následující příklady:

En fait, le flottement est une notation commode qui exploite les conventions courantes de l'écriture. (SAUZET, P., 2004, s. 21).

Dans l'analyse proposée, il n'existe pas de déficience segmentale, faute de distinction entre contenu et position. (SAUZET, P., 2004, s. 24).

Il est banal de rapprocher la structure syllabique et une structure X' : la syllabe comporte une tête (son noyau), un constituant qui en forme une première projection, la rime, où cette tête est complétée par un objet dépendant : la coda. (SAUZET, P., 2004, s. 24).

c) Prostředky odkazující k textovému poli (s absencí deixy)

- Futurum a passé composé (bez deiktické platnosti)

Užívá-li autor v textu futurum, odkazuje jím k textovému poli, konkrétně k tomu, co bude v textu následovat, nikoli do situace. Stejně tak užívá-li autor v textu passé composé, odkazuje jím k textovému poli a k tomu, s čím jsme se v textu již setkali, nikoli do situace. Oba případy můžeme vidět v následujících příkladech:

La syllabation fera donc passer de (17)a, où l'ordre n'est qu'une convention de notation, et où seule existe une relation hiérarchique, à (17)b où la syllabation a créé la succession base + suffixe. (SAUZET, P., 2004, s. 23).

A cause des problèmes conceptuels ou empiriques que posent ces objets, je proposerai ici de voir dans la latence un effet de la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être

discontinu et de placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe. (SAUZET, P., 2004, s. 14 – 15).

La latence conçue comme discontinuité ne pose pas les problèmes conceptuels qu'on a vu que pose le flottement et s'articule au contraire sur un traitement explicite de la linéarité. (tamtéž, s. 24).

- Časoprostorová příslovce (bez deiktické platnosti)

Podobně pozbývají deiktické funkce časoprostorová příslovce. Pro odborný diskurz je typická jejich absence, avšak pokud autor časoprostorové příslovce v textu užije, odkazuje jimi do textového pole. Na následujících příkladech časoprostorové příslovce *ici* a *plus haut* vždy odkazují k textovému poli:

*„En (16) en revanche, le contenu non phonique (catégorie) et son attenance à du matériau non lexical définit un point initial pour un processus de syllabation que j'admet, sans le justifier davantage **ici**, universellement orienté de droite à gauche dans son processus de construction de constituants. (SAUZET, P., 2004, s. 23).*

*A cause des problèmes conceptuels ou empiriques que posent ces objets, je proposerai **ici** de voir dans la latence un effet de la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être discontinu et de placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe. (SAUZET, P., 2004, s. 14 – 15).*

*Le paradoxe de schwa relevé **plus haut** consiste en ce qu'il doit être tantôt actif tantôt inerte pour la syllabation. (SAUZET, P., 2004, s. 24).*

d) Prostředky potlačující činitele a soustřeďující pozornost na samotný děj či výsledek děje

- Pasívní konstrukce

Užitím pasívních konstrukcí s vyjádřeným původcem děje autor strukturuje větu tak, aby důležitější informace byla v centru pozornosti čtenáře. Autor užitím pasíva tématizuje objekt činnosti a staví ho tak na místo syntaktického podmětu (Loucká H., 2005, s. 94). Pokud je původce děje vyjádřen, je odsunut ve funkci příslovečného určení na konec věty – pozici informačně nejdůležitějšího elementu – a autor na něj tak orientuje adresátovu pozornost, jak můžeme vidět na následujících příkladech:

*Il est banal de rapprocher la structure syllabique et une structure X' : la syllabe comporte une tête (son noyau), un constituant qui en forme une première projection, la rime, où **cette tête est complétée par un objet dépendant** : la coda. (SAUZET, P., 2004, s. 24).*

***La rime est précédée par un autre constituant** subordonnée, l'attaque pour former la syllabe dont elle est clairement l'élément identificateur. (SAUZET, P., 2004, s. 24).*

*On voit mal comment **plusieurs consonnes flottantes peuvent être activées par la voyelle initiale** d'un suffixe (ou schwa), or il existe des lexèmes présentant un groupe /kt/ final flottant : [ɛgz'a] [ɛgz'akt] exact, exacte, [syspɛ] [syspekt] suspect, suspecte. (SAUZET, P., 2004, s. 21).*

Podobně je tomu také v případech, kdy autor původce děje zcela potlačuje, nicméně v těchto případech orientuje čtenářovu pozornost na děj či výsledek děje. Tato konstrukce zároveň umožňuje autorovi postavit na informačně důležitější pozici jiný příslovečný element:

***Une composante accentuelle doit de toute manière être prise en considération pour déterminer la réalisation de schwa sous-jacent.** ((SAUZET, P., 2004, s. 28).*

***Tout processus phonologique qui peut être intégré au processus nécessaire qu'est la syllabation en reçoit sa légitimité.** (SAUZET, P., 2004, s. 20).*

***Mais si la représentation de la successivité, de la linéarité, est ainsi confiée à un niveau spécialisé, où sont les consonnes flottantes?** (SAUZET, P., 2004, s. 21).*

- Kondenzační struktury jmenného charakteru

V textu se vyskytuje velké množství kondenzačních struktur jmenného charakteru, jako infinitivní konstrukce, participia, gérondiv, dějová substantiva a dějová adjektiva. Tyto struktury se často doplňují, a to rovněž v rámci jediné věty. V následujícím příkladu se nachází participium, polovětná infinitivní konstrukce a infinitiv v pasívní formě:

*Un suffixe **ne consistant** qu'en une consonne, à défaut d'être relié spécifiquement à une base, doit être syllabé indépendamment. (SAUZET, P., 2004, s. 31).*

V následujících dvou ukázkách si můžeme všimnout užití slovesných substantiv, slovesných adjektiv, gérondivu a participia.

*Cela apparaît comme la conséquence **automatique d'une syllabation opérant** de droite à gauche et **capable** de passer de la tête d'une forme complexe à son dépendant."* (tamtéž, s. 23).

*On peut mener le même **raisonnement en donnant** à schwa le statut non pas de position non spécifiée, mais de voyelle flottante (c'est l'analyse de Tranel 87)." (tamtéž, s. 18).*

Veškeré tyto kondenzační jazykové prostředky napomáhají strukturovat složité vědecké myšlenky, soustředí čtenářovu pozornost výhradně na vyjádřený děj nebo výsledek děje, objektivizují autorovo vyjádření a zároveň ho ekonomizují (Loucká H., 2010, s. 80).

V textu můžeme také najít celé nominalizační řetězce, které přispívají k neosobnosti a objektivnosti vyjádření a také zajišťují jeho ekonomičnost a celistvost:

*On ne peut pas pour autant **fonder la réduction de la latence sur l'évitement de l'hiatus** comme le revendique Bernard Tranel dans **le cadre de la théorie de l'optimalité** (Tranel 2000). (SAUZET, P., 2004, s. 18 - 19).*

*A cause des problèmes conceptuels ou empiriques que posent ces objets, je proposerai ici **de voir dans la latence un effet de la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être discontinu et de placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique**, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe. (SAUZET, P., 2004, s. 15).*

e) Prostředky argumentace

Vzhledem k prosazování myšlenky nového řešení uvedené problematiky předkládá autor své návrhy v komplexních složitých souvětích:

- V opozici k jiným řešením (opoziční konektory *mais, en revanche, en fait...*)

*L'inertie de schwa éclaire une réalisation variable dans les morphèmes **mais** empêche qu'il fonctionne comme morphème de féminin. (SAUZET, P., 2004, s. 19).*

*La syllabation de ces formes pourrait tout aussi bien aboutir à *[lɔk] qu'à [kɔl] selon le segment pris pour point de départ. En (16) **en revanche**, le contenu non phonique (catégorie) et son attenance à du matériau non lexical définit un point initial pour un processus de syllabation que j'admet, sans le justifier davantage ici, universellement orienté de droite à gauche dans son processus de construction de constituants. (SAUZET, P., 2004, s. 22 – 23).*

- Ve srovnání s jiným řešením (příměrové konektory *comme, de même que...*)

*Cela apparaît **comme** la conséquence automatique d'une syllabation opérant de droite à gauche et capable de passer de la tête d'une forme complexe à son dépendant. (SAUZET, P., 2004, s. 23).*

*Je pose **de même que** schwa est un segment ordinaire, spécifiquement la voyelle non marquée dont des procédures de défaut déterminent la réalisation phonétique finale.* (SAUZET, P., 2004, s. 24).

- Demonstruje svá tvrzení na příkladech (*par exemple...*)

*On posera **par exemple** entre les segments les relations suivantes:* (SAUZET, P., 2004, s. 22).

- Vyvozuje závěry (rezultativní konektory *donc, alors, en fait, ainsi...*) a vysvětluje (*c'est-à-dire...*)

*Je suppose **donc** les segments d'un morphème reliés entre eux par des relations d'adjacence non directionnelle ('attenance').* (SAUZET, P., 2004, s. 22).

*On s'attend **alors** à trouver des exemples de syllabes non trivialement récursives (**c'est-à-dire** dont la récursivité ne soit pas celle d'une syllabe dégénérée, d'un segment ayant statut de syllabe) et dont la coda soit une 'petite syllabe' de format CV.* (SAUZET, P., 2004, s. 25).

3.1.2 Rozbor fungování infinitivu v textu

V této kapitole se pokusíme o rozbor fungování infinitivu ve vědeckém textu P. Sauzeta. Vzhledem k rozsahu tohoto textu vybereme pouze reprezentativní vzorky. Zaměříme se na úvod článku a 4 jeho podkapitoly, tzn. od strany 14 po stranu 24, zároveň vynecháme veškeré poznámky pod čarou a nebudeme brát v úvahu infinitivní tvary sloves, které se vyskytují v příkladech, které autor užívá pro ilustraci svých tvrzení a názorů. V rozboru budeme metodologicky postupovat tak, jak jsme uvedli v úvodu kapitoly 3.

Ve výše vymezeném úseku textu se nachází 2 infinitivy ve funkci primárního predikátu a to s funkcí deliberativní, nejčastěji se však infinitiv vyskytuje v syntaktické funkci sekundárního predikátu, ale velmi často kombinovaně s ostatními polovětnými konstrukcemi a dalšími kondenzačními strukturami.

3.1.2.1 *Infinitiv ve funkci primárního predikátu*

Infinitiv ve funkci primárního predikátu se v textu vyskytuje pouze dvakrát, a to vždy v modální funkci deliberativní⁶. V této funkci je infinitiv vždy jediným predikátem hlavní věty:

- (1) *Comment invalider d'un côté une forme qu'il faut par ailleurs rendre possible?*
(SAUZET, P., 2004, s. 16).
- (2) *S'il n'est pas satisfaisant d'en faire des segments ordinaires et si le flottement pose les problèmes qu'on vient de dire, comment analyser les consonnes latentes?* (SAUZET, P., 2004, s. 21).

Na příkladech (1) a (2) můžeme vidět, že infinitivní tvary sloves jsou dále rozvíjeny větným členem a zachovávají si tak svůj slovesný charakter. V prvním případě (1) je infinitiv *invalider* rozvíjen příslovečným určením *d'un côté* a následně předmětem *une forme*. Ve druhém případě (2) je infinitiv *analyser* rozvíjen předmětem *les consonnes*. Jak jsme zmínili výše v kapitole 1.3.1.3, podmět deliberativního infinitivu zůstává také v těchto dvou případech (1) a (2) nevyjádřený. Sémantickým podmětem je sám mluvčí, tedy autor textu. Oba tyto deliberativní infinitivy tak plní funkci kondenzační, jelikož není třeba zdůrazňovat podmět, a zároveň si tak zachovávají zcela neosobní charakter, který vyhovuje požadavku objektivnosti vědeckého vyjádření.

Dále si můžeme všimnout, že v obou příkladech (1) a (2) se deliberativní infinitiv vyskytuje v kombinaci s dalšími infinitivními konstrukcemi, které také plní kondenzační funkci a svým neosobním charakterem přispívají k objektivizaci autorova vyjádření. V příkladu (1) jde o infinitivní tvar *rendre* v konstrukci *qu'il faut par ailleurs rendre possible*, v příkladu (2) jde o infinitivní tvar *faire* v konstrukci *s'il n'est pas satisfaisant d'en faire des segments ordinaires* a dále o infinitivní tvar *dire* v konstrukci *qu'on vient de dire*.

Dále si můžeme všimnout neosobních konstrukcí *il faut* a *il n'est pas satisfaisant*, které přispívají k neosobnímu charakteru vyjádření a slovesného adjektiva *satisfaisant*.

⁶ Mohlo by se také jednat o eliptické vyjádření: (1) *Comment peut-on invalider d'un côté une forme qu'il faut par ailleurs rendre possible?* (2) *S'il n'est pas satisfaisant d'en faire des segments ordinaires et si le flottement pose les problèmes qu'on vient de dire, comment peut-on analyser les consonnes latentes?*

V tomto případě by v obou případech (1) a (2) infinitiv zastával roli sekundárního predikátu, avšak ve spojení s modálním slovesem *pouvoir* by šlo pouze jedno predikační jádro.

3.1.2.2 *Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu*

3.1.2.2.1 Sekundární predikát podmětný

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu podmětného je v textu zastoupen vždy po neosobní konstrukci. Na příkladu (3) ukážeme fungování tohoto typu infinitivní konstrukce ve funkci sekundárního predikátu podmětného:

(3) *Il est évidemment fâcheux de devoir maintenir, par la resyllabation, de la dérivation non nécessaire.* (SAUZET, P., 2004, s. 20).

Infinitivní tvar *devoir* (3) v konstrukci *Il est évidemment fâcheux de devoir maintenir* (3) zastává roli sekundárního predikátu a tvoří polovětnou infinitivní konstrukci podmětnou. Je tedy logickým podmětem primárního predikátu *est*. Mluvnický podmět je zde (3) vyjádřen neosobním zájmenem *il*. Infinitivní tvar modálního slovesa *devoir* (3) je zde dále rozvíjen dalším infinitivem *maintenir*, se kterým tvoří jediné protovětné jádro.

Infinitiv ve funkci podmětu činí autorovo vyjádření zcela neosobním a tedy objektivním. Odsunutím reálného subjektu *devoir maintenir* za predikát *est fâcheux* soustředí čtenářovu pozornost výhradně na děj vyjádřený infinitivem. Infinitiv do podmětné funkce také vnáší částečnou predikaci

3.1.2.2.2 Sekundární predikát předmětný

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu předmětného je zastoupen v textu často a rozvíjí sloveso v určitém tvaru. Na příkladech (4), (5) a (6) ukážeme fungování infinitivu ve funkci sekundárního predikátu předmětného.

(4) *Les ‘nouvelles phonologies’ enfin ont en commun de supposer des représentations phonologiques spécifiques à la racine de chacun de ces phénomènes: segments flottants d’une part, positions non spécifiées de l’autre.* (SAUZET, P., 2004, s. 14).

Infinitivní tvar *supposer* (4) v konstrukci *les ‘nouvelles phonologies’ enfin ont en commun de supposer des représentations* zastává roli sekundárního predikátu a tvoří polovětnou infinitivní konstrukci předmětovou s primárním predikátem *ont* a je dále rozvíjen předmětem *des représentations*.

Tento infinitiv zde plní požadavek neosobnosti a společně s užitým atemporálním prezentem požadavek nadčasovosti, charakteristické pro odborný diskurz. Tím je text též

objektivizován. Polovětná infinitivní konstrukce zde dále plní funkci ekonomizační, neboť implikuje konatele děje, zároveň je tak čtenářova pozornost soustředěna pouze na děj vyjadřovaný infinitivem. Můžeme si také povšimnout celkového jmenného charakteru větného celku, který autorovy myšlenky zhušťuje a jasně a zřetelně strukturuje. Vyjádření je nominalizováno slovesnými substantivy *des représentations, segments, positions* a dále adjektivizováno slovesnými adjektivy: *flottants, spécifiées*.

Podobně je tomu i v následujících příkladech (5) a (6):

(5) *A cause des problèmes conceptuels ou empiriques que posent ces objets, je proposerai ici de voir dans la latence un effet de la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être discontinu et de placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe.* (SAUZET, P., 2004, s. 14 - 15).

První infinitiv *voir* (5) v konstrukci *je proposerai ici de voir dans la latence* (5) zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou vazbu předmětovou. Infinitiv *voir* rozvíjí primární predikát *proposerai* a sám je dál rozvíjen příslovečným určením *dans la latence*. Tato předmětová infinitivní konstrukce je zde (5) v kombinaci s dalšími infinitivními konstrukcemi:

- a) *la possibilité pour le contenu phonique des morphèmes d'être discontinu;*
- b) *je proposerai ici ... de placer au centre;*
- c) *soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe.*

Infinitivní konstrukce a) a c) jsou konstrukcemi přívlastkovými a rozvíjejí v obou případech substantivum *la possibilité*. Infinitivní konstrukce b) je infinitivní konstrukcí předmětovou. Infinitiv *placer* (b) rozvíjí primární predikát *proposerai* a sám je rozvíjen příslovečným určením *au centre*.

Na tomto příkladu (5) můžeme pozorovat důležitou ekonomizační funkci infinitivních konstrukcí a společně s dalšími jmennými prostředky také jejich schopnost jasně strukturovat složité a dlouhé větné celky, ve kterých se odráží složité vědecké myšlenky. Můžeme si také v příkladě (5) všimnout celého jmenného řetězce, který sestává především z infinitivů (*placer* a *contenir*) a ze slovesných substantiv (*compréhension, fonctionnement, récursivité, constituant*):

...placer au centre de la compréhension du fonctionnement de schwa la récursivité du constituant syllabique, soit la possibilité pour la syllabe de contenir une autre syllabe.

Velmi podobné textové funkce jako předmětové infinitivní konstrukce v příkladech (4) a (5) má infinitivní konstrukce v příkladu (6):

(6) *Supposons, pour faire vite, un algorithme qui consiste à identifier les segments rencontrés à un constituant d'une structure (Attaque (Noyau (Coda))), à partir de la fin de cette structure.*" (SAUZET, P., 2004, s. 23).

Infinitiv *identifier* (6) v konstrukci *qui consiste à identifier les segments* zastává funkci sekundárního sdělení a je součástí polovětné klauze předmětové. Infinitiv *identifier* je rozvíjen předmětem *les segments*. Infinitiv *faire* v konstrukci *pour faire vite* je součástí věty vložené (incise), kde autor promlouvá přímo ke čtenáři.

3.1.2.2.3 Sekundární predikát atributivní

(7) *On ne semble pas pouvoir échapper à un étagement de niveaux et donc à une forme de dérivation, de processus organisé en opérations successives.*" (SAUZET, P., 2004, s. 16).

Infinitivní tvar *échapper* (7) v konstrukci *on ne semble pas pouvoir échapper à un étagement* tvoří společně s modálním slovesem *pouvoir* pouze jedno predikační jádro. Jako celek tedy infinitivní spojení *pouvoir échapper* zastává funkci sekundárního predikátu a zároveň jmenné části primárního přísudku *ne semble pas*. Infinitivní spojení *pouvoir échapper* je zde (7) rozvíjeno předmětem *à un étagement*.

Infinitivní konstrukce společně s užitím podmětného všeobecného zájmena *on* činí tento větný celek zcela neosobní a objektivní. Také atemporální přítom zde společně s infinitivní konstrukcí plní požadavek nadčasovosti. Můžeme si opět povšimnout kombinace se slovesnými substantivy (*étagement, dérivation, opération*) a slovesnými adjektivy (*organisé, successives*).

Tento příklad je dále zajímavý zejména proto, že zde autor užitím této konstrukce vyjádřil jen ve jmenné části přísudku také modalitu a možnou myšlenku posteriority.

3.1.2.2.4 Sekundární predikát účelový

Podobné funkční vlastnosti jako v předešlých příkladech má také infinitiv ve funkci sekundárního predikátu finálního typu, jak uvidíme na příkladu (8):

(8) *La construction de syllabes opère ensuite comme dans l'analyse précédente, avec la seule différence que c'est une position, et non un contenu, qui est suppléée pour permettre ou faciliter la syllabation.* (SAUZET, P., 2004, s. 18).

V tomto případě (8) oba infinitivy v koordinačním spojení *permettre* a *faciliter* v konstrukci *qui est suppléée pour permettre ou faciliter la syllabation* zastávají funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci účelovou. Díky užití infinitivních slovesných forem je vyjádření neosobní, objektivní a je zde tedy čtenářova pozornost opět soustředěna výhradně na děj vyjadřovaný těmito infinitivy.

V tomto příkladu si můžeme povšimnout významné kondenzační funkce obou infinitivních konstrukcí. Infinitivní vyjádření společně s užitým atemporálním prezentem zde mají zcela nadčasovou a všeobecnou platnost, jelikož užitím infinitivů zde autor zamezil volbě času a způsobu v případě užití větné konstrukce. I v tomto příkladě si můžeme všimnout kombinace infinitivní polovětné konstrukce s dalšími kondenzačními strukturami, konkrétně se slovesnými substantivy (*différence, contenu*) a se slovesným adjektivem (*précédente*).

Podobné funkce má také infinitivní konstrukce v příkladu (9):

(9) *Pour rendre cette solution explicite, il faut présenter très rapidement la conception de la phonologie où elle s'inscrit (pour une présentation et une justification plus détaillées, cf. Sauzet 93).* (SAUZET, P., 2004, s. 22).

Infinitiv *rendre* (9) v konstrukci *pour rendre cette solution explicite* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou vazbu účelovou. Zároveň je rozvíjen předmětem *cette solution*. Infinitiv *présenter* (9) v konstrukci *il faut présenter très rapidement la conception* zastává formálně funkci sekundárního predikátu, avšak ve spojení s neosobním modálním výrazem *il faut* představuje pouze jedno predikační jádro a tvoří zároveň logický podmět věty.

3.1.2.2.5 Sekundární predikát přípustkový

V textu jsme také narazili na užití infinitivu ve funkci sekundárního predikátu typu přípustkového:

(10)*En (16) en revanche, le contenu non phonique (catégorie) et son attenance à du matériau non lexical définit un point initial pour un processus de syllabation que j'admets, sans le justifier davantage ici, universellement orienté de droite à gauche dans son processus de construction de constituants.* (SAUZET, P., 2004, s. 23).

Infinitivní tvar *justifier* (10) v konstrukci *sans le justifier davantage ici* zde zastává roli sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci přípustkovou. Infinitiv *justifier* je dále rozvíjen příslovečným určením *davantage ici*.

I zde můžeme mluvit o kondenzační funkci infinitivní konstrukce. Infinitiv zde rozvíjí finitní predikát *admets*, který má v tomto případě aktualizační funkci, nikoli atemporální. Časoprostorové příslovečné určení *ici* však odkazuje do textu. Zároveň je v tomto případě explicitně vyjádřen činitel děje, totiž autorský subjekt. Infinitiv zde tedy nemá odosobňující, objektivizační funkci. Infinitivní konstrukce zde má dále významnou kondenzační funkci, jelikož implikuje konatele děje a tuto informaci tedy neopakuje.

V příkladu (11) má, stejně jako v příkladu (10), přípustková infinitivní konstrukce *sans menacer celui* také kondenzační funkci, avšak zde již můžeme mluvit také o neosobním charakteru autora vyjádření. Infinitiv *menacer* je dále rozvíjen předmětem *celui*:

(11)*La déficience segmentale permet d'effacer le [t] final flottant d'un masculin /pətit/ petit ou /pr'et/ prêt, sans menacer celui de /n'et/ net lexicalement ancré ou du féminin [pr'et] prête, secondairement ancré.* (SAUZET, P., 2004, s. 17).

Přípustková infinitivní konstrukce je zde (11) opět v kombinaci s další infinitivní konstrukcí, tentokrát předmětovou: *la déficience segmentale permet d'effacer le [t] final*. V tomto příkladu (11) můžeme také najít slovesná adjektiva (*segmentale, flottant, ancré*).

3.1.3 *Shrnutí*

V 11 analyzovaných větách jsme našli celkem 20 slovesných infinitivních tvarů. Můžeme tedy konstatovat, že infinitivní konstrukce se v textu nacházejí velmi často

v kombinaci, a to nejen s dalšími infinitivními konstrukcemi, ale jak jsme mohli na příkladech (1) – (11) vidět, také s ostatními kondenzačními strukturami, jako jsou především slovesná substantiva a slovesná adjektiva.

V textu jsme našli velkou variabilitu typů užití infinitivu jakožto sekundárního predikátu. Infinitiv ve funkci primárního predikátu se v analyzovaném textu vyskytl dvakrát, pokaždé konkrétně infinitiv deliberativního typu. V textu se vyskytla také jedna vsuvka s infinitivním slovesným tvarem a narazili jsme také na případy, kdy autor užil infinitiv k opisným konstrukcím, konkrétně k vyjádření blízké minulosti v příkladu (2) (konstrukce *venir de* + infinitiv).

Přesvědčili jsme se, že v textu plní infinitiv zpravidla požadavek neosobnosti, avšak není tomu tak ve všech případech (viz příklad (10)). Jeho užitím autor zpravidla soustřeďuje pozornost právě na děj, který infinitiv vyjadřuje a jeho rozvíjející elementy a zároveň tak autor umožňuje důležitějším myšlenkám vyjádření větnou formou. Mohli jsme též vidět, že pomocí infinitivní konstrukce v pozici jmenné části přísudku vnesl autor do svého vyjádření modalitu a možnou posterioritu (viz příklad (7)). Infinitivní konstrukce se často pojí a řetězí s dalšími jmennými prvky. Tento jmenný charakter pomáhá v případě dlouhých a složitých větných celků tyto celky strukturovat a může být také nápomocen vyvarovat se kumulaci vět vedlejších, což by mohlo vést k nepřehlednosti textu.

3.2 Infinitiv v didaktickém textu zaměřeném na poučené publikum (studenti francouzské lingvistiky VŠ)

Pro rozbor fungování infinitivu v didaktickém textu určeném pro náročnější publikum (studenti vysokých škol apod.) jsme vybrali kapitolu z *Grammaire textuelle du français* (Weinrich H., 1989, s. 169 – 184) s názvem ***Le subjonctif***.

Autorem *Grammaire textuelle du français* je německý vědec, lingvista a jeho kniha je určena, jak již bylo řečeno, náročnějšímu publiku, tedy zejména studentům francouzské lingvistiky vysokých škol.

Kapitola *Le subjonctif* pojednává o fungování francouzského konjunktivu v textu. Jak píše sám autor H. Weinrich (1989, s. 169), veškeré formy konjunktivu mají probudit zájem adresáta o danou situaci, jelikož užitím konjunktivní formy slovesa dává autor dané promluvy najevo, že situace je pozměnitelná. Autor promluvy tak apeluje na adresátovo následné jednání či angažování. H. Weinrich nás také seznamuje s veškerými gramatickými formami francouzského konjunktivu podle jejich užití v textu a pojednává o jazykových prostředcích, které užití konjunktivu vyžadují, tedy o tzv. „spouštěčích“ francouzského konjunktivu (*déclancheurs du subjonctif*).

3.2.1 Rozbor jazykových prostředků

Stejně jako ve vědeckém textu P. Sauzeta, také zde můžeme najít velký počet lexikálních a morfo-syntaktických jazykových prostředků charakteristických pro odborný diskurz.

3.2.1.1 Slovní zásoba

Z lexikálních prostředků můžeme jmenovat odborné termíny z oboru lingvistiky, které autor v textu užívá, většinou bez bližšího vysvětlení, jelikož předpokládá hlouběji instruované publikum:

Např.: *morphème, forme indicative, locuteur, périphrase, rétro-participe, homophone...*

3.2.1.2 Morfo-syntaktické jazykové prostředky

a) Prostředky potlačující subjektivitu autora

- Autorský plurál *nous*, všeobecný podmět *on*

Z morfo-syntaktických prostředků se můžeme setkat s neosobností vyjádření, která souvisí s požadavkem objektivnosti. Autor v textu užívá autorský plurál *nous* či všeobecné podmětné zájmeno *on*:

***Nous** avons considéré que les significations des signes linguistiques sont fondamentalement des instructions que le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter dans la situation de communication (cf. 1.2).* (Weinrich H., 1989, s. 169).

***On** obtient alors le passé composé du subjonctif de commentaire.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

- Neosobní konstrukce

Můžeme se také setkat s užíváním neosobních konstrukcí, které potlačují subjektivitu autora a text objektivizují, jak prezentují následující příklady:

Il est cependant possible de désigner tout spécialement la rétrospective. (Weinrich H., 1989, s. 171).

Il est évident dans ce segment que l'intérêt, c'est-à-dire l'engagement possible, des interlocuteurs, au moins celui du locuteur, est en jeu; car le locuteur aimerait exercer une influence sur le comportement de l'auditeur, ici sur le fait qu'il ment. (Weinrich H., 1989, s. 176).

b) Prostředky k vyjádření nadčasovosti

- Présent atemporalní

Weinrichův text je směřován k nadčasové platnosti užitím atemporalního prezentu:

Les verbes de ce groupe ont une base sémantique commune... (Weinrich H., 1989, s. 177).

Le rapport entre l'acte de regretter et le fait déploré est un rapport d'intérêt et d'engagement, dans lequel le premier verbe est désigné de par sa signification comme ce qui oriente l'intérêt, le deuxième verbe étant caractérisé, par la marque du subjonctif, comme guidé par l'intérêt. (Weinrich H., 1989, s. 176).

c) Prostředky odkazující k textovému poli (s absencí deixy)

- Futurum a passé composé (bez deiktické platnosti)

Nadčasová platnost textu se dále projevuje užitím futura a passé composé, které odkazují k textu a nemají tak deiktickou funkci:

Nous avons considéré que les significations des signes linguistiques sont fondamentalement des instructions que le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter dans la situation de communication (cf. 1.2). (Weinrich H., 1989, s. 169).

Nous avons cependant constaté que les instructions de l'impératif dépassent le simple besoin d'orientation: elles demandent à l'auditeur de modifier la situation en agissant (cf. 4.4). (Weinrich H., 1989, s. 169).

C'est pourquoi nous n'exposerons que les formes du subjonctif de récit qui sont reliées au référent. (Weinrich H., 1989, s. 170).

- Časoprostorová příslovce (bez deiktické platnosti)

Nadčasová platnost textu se dále projevuje absencí časoprostorových deiktických jazykových prostředků a v případě jejich užití tyto prostředky vždy odkazují k textovému poli, stejně tak jako v případě užití futura či passé composé:

*Nous définissons **ici** l'engagement comme l'attention portée à une situation susceptible d'être influencée par l'action.* (Weinrich H., 1989, s. 169).

*Ce sont donc **ici** les morphèmes verbaux être et avoir qui portent la marque du subjonctif.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

*Dans l'exemple **de gauche** le subjonctif de commentaire fasse correspond au temps de commentaire voulez (présent). **A droite**, par contre, nous trouvons après le temps de récit voulait (imparfait) l'imparfait du subjonctif de récit fit.* (Weinrich H., 1989, s. 172).

d) Prostředky potlačující činitele a soustřeďující pozornost na samotný děj či výsledek děje

- Pasívní konstrukce

Časté je též užití pasívních slovesných forem soustřeďujících pozornost na děj, výsledek děje či okolnosti děje, vyjadřujících např. původce děje:

*Mais l'**auditeur est**, dans bien des cas, **suffisamment instruit par redondance** avec d'autres signaux, de sorte que le locuteur peut souvent se passer d'une marque de subjonctif audible.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

*Les formes du subjonctif de commentaire décrites jusqu'à présent **ne sont caractérisées par aucun trait de perspective**.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

V případě nevyjádření činitele děje se soustředí pozornost čtenáře na děj, výsledek děje, popřípadě na okolnost děje vyjádřenou na konci věty:

*„**Sa signification est affaiblie** en comparaison du subjonctif proprement dit.* (Weinrich H., 1989, s. 173).

*Ces exemples, dans lesquels **la forme ne est combinée** aux temps indicatifs du présent, de l'imparfait ou du passé composé, ont en commun le fait qu'en chacun d'eux une attente ou un espoir de modifier une situation se trouve changé, soit par surenchère, soit par sous-enchère, soit par détournement de l'intérêt.* (Weinrich H., 1989, s. 173).

- Kondenzační struktury jmenného charakteru

Setkat se také můžeme s častým užitím kondenzačních struktur jmenného charakteru, jako jsou infinitivní konstrukce, participia, gérondiv, dále pak slovesná substantiva a slovesná adjektiva. V následující ukázce si můžeme povšimnout užití participiální a infinitivní konstrukce:

*Par la suite, nous avons posé de manière générale que les morphèmes grammaticaux sont des instructions **devant aider l'auditeur à s'orienter dans le texte**.* (Weinrich H., 1989, s. 169).

Následující ukázka prezentuje užití gérondivu:

*Lorsque la différence entre une forme de subjonctif et une forme indicative n'est pas audible alors que le locuteur voudrait qu'elle le soit, la langue présente différentes possibilités de périphrase qui permettent – **en ajoutant** souvent certaines nuances sémantiques – de faire entendre le subjonctif...* (Weinrich H., 1989, s. 170).

Časté je též užití slovesných substantiv či adjektiv:

*Sous certaines **conditions**, l'intérêt porté à une **situation modifiable** par l'action, voire même à ce qu'on attend d'une **situation**, est aussi signalé par le morphème ne homonyme de la **marque ne** dans les morphèmes de **négation discontinus** (par exemple : ne... pas ; ne... rien), mais qui n'a pour sa part aucune **signification négative** (cf. 9.2.2.2).* (Weinrich H., 1989, s. 173).

e) Prostředky argumentace

Stejně jako v textu P. Sauzeta také v odborném textu H. Weinricha, který má explikativní charakter, se setkáme s množstvím logických konektorů, které text strukturují a podporují jeho celkovou kompaktnost. V textu jsme našli například následující typy konektorů:

- Konektory klasifikační (*par la suite*):

*Nous avons considéré que les significations des signes linguistiques sont fondamentalement des instructions que le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter dans la situation de communication (cf. 1.2). **Par la suite**, nous avons posé de manière générale que les morphèmes grammaticaux sont des instructions devant aider l'auditeur à s'orienter dans le texte.* (Weinrich H., 1989, s. 169).

- Konektory enumerativní (*d'abord*)

Voici **d'abord** quelques exemples de l'imparfait du subjonctif : /qu'il aimât/... (Weinrich H., 1989, s. 171).

- Konektory vyjadřující opozici (*cependant, alors que, par contre, mais...*)

Nous avons **cependant** constaté que les instructions de l'impératif dépassent le simple besoin d'orientation: elles demandent à l'auditeur de modifier la situation en agissant (cf. 4.4). (Weinrich H., 1989, s. 169).

Lorsque la différence entre une forme de subjonctif et une forme indicative n'est pas audible **alors que** le locuteur voudrait qu'elle le soit, la langue présente différentes possibilités de périphrase qui permettent – en ajoutant souvent certaines nuances sémantiques – de faire entendre le subjonctif... (Weinrich H., 1989, s. 170).

Dans l'exemple de gauche le subjonctif de commentaire fasse correspond au temps de commentaire voulez (présent). A droite, **par contre**, nous trouvons après le temps de récit voulait (imparfait) l'imparfait du subjonctif de récit fit. (Weinrich H., 1989, s. 172).

- Konektory explikativní (*c'est-à-dire*)

La règle d'usage du code écrit est que le subjonctif de commentaire s'emploie par principe en dépendance syntaxique d'un temps de commentaire, **c'est-à-dire** lorsqu'il est le complément d'une base dont le temps appartient au registre du commentaire (cf. 4.1.1.1); le subjonctif de récit est par contre employé en dépendance syntaxique d'un temps de récit, **c'est-à-dire** comme complément d'une base dont le temps appartient au registre du récit (cf. 4.2.2.2). (Weinrich H., 1989, s. 172).

- Přídavné konektory (*aussi...*)

Sous certaines conditions, l'intérêt porté à une situation modifiable par l'action, voire même à ce qu'on attend d'une situation, est **aussi** signalé par le morphème ne homonyme de la marque ne dans les morphèmes de négation discontinus (par exemple : ne... pas ; ne... rien), mais qui n'a pour sa part aucune signification négative (cf. 9.2.2.2). (Weinrich H., 1989, s. 173).

- Konektory, vyjadřující důsledek (*c'est pourquoi*)

C'est pourquoi nous n'exposerons que les formes du subjonctif de récit qui sont reliées au référent. (Weinrich H., 1989, s. 171).

- Rezultativní konektory (*donc, alors...*)

*On obtient **alors** le passé composé du subjonctif de commentaire.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

*Ce sont **donc** ici les morphèmes verbaux être et avoir qui portent la marque du subjonctif.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

3.2.2 Rozbor fungování infinitivu v textu

V této kapitole budeme zkoumat fungování infinitivu v didaktickém textu H. Weinricha. V textu H. Weinricha je zastoupení infinitivu ve funkci primárního predikátu větší, než v textu P. Sauzeta. Celkem v 11 případech jsme se setkali s infinitivem ve funkci injunktivní. Nejčastěji se však infinitiv vyskytuje ve funkci sekundárního predikátu a stejně jako ve vědeckém textu se infinitiv vyskytuje kombinovaně s ostatními kondenzačními strukturami (gérondiv, participia, alovesná substantiva a slovesná adjektiva). V rozboru budeme metodologicky postupovat tak, jak jsme uvedli v úvodu kapitoly 3.

3.2.2.1 Infinitiv ve funkci primárního predikátu

Infinitiv ve funkci primárního predikátu se v textu vyskytuje celkem v 11 případech, a to vždy ve funkci injunktivní. V těchto případech infinitiv zastupuje rozkaz (pokyn), avšak svým neosobním charakterem je neadresný a tedy méně direktivní a pro odborný diskurz proto vhodnější. Jak tvrdí sám H. Weinrich, infinitiv v injunktivní funkci představuje jakési zdvořilé zmírnění rozkazu („...l'atténuation polie d'un impératif.“ (Weinrich H., 1989, s. 188)).

(12) **Comparer** quelques exemples :

HOMONYMIE ENTRE SUBJONCTIF ET PRÉSENT PAS D'HOMONYMIE ENTRE SUBJONCTIF ET PRÉSENT

/que je donne/

/que nous donnions/

/qu'il donne/

/que vous donniez/

/qu'ils mentent/

/qu'il mente/

/qu'elles finissent/

/que tu finisses/ (Weinrich H., 1989, s. 170).

V příkladu (12) je infinitiv *comparer* jediným predikátem věty, zastává tedy funkci primárního predikátu a konkrétně se jedná o infinitiv ve funkci injunktivní, jelikož autor se zde obrací přímo ke čtenáři a dává pokyn k porovnání homonymie forem subjunktivu a

présentu a dále absence homonymie subjunktivu a présentu. Podobně je tomu také v příkladu (13):

(13) ***Distinguer*** les formes homophones fut et fût (distinctes par l'orthographe):

PASSÉ SIMPLE DE L'INDICATIF

IMPARFAIT DU SUBJONCTIF

/il ne fut pas présent/

/on regrettait qu'il fût absent/ (Weinrich H., 1989, s.

171).

Infinitiv *distinguer* je jediným predikátem věty, zastává tedy funkci primárního predikátu a stejně jako v příkladu (12) jde o infinitiv injunktivní. Autor textu se zde opět obrací přímo na čtenáře a vyzývá k činnosti, tentokrát k činnosti rozlišení dvou homofonních slovesných forem.

3.2.2.2 Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu

3.2.2.2.1 Sekundární predikát podmětný

Infinitiv jakožto sekundární predikát podmětný hraje roli logického podmětu primárního predikátu. Jakožto podmět vnáší infinitiv do této funkce částečnou predikaci a zajišťuje úplnou neosobnost autorova vyjádření. Infinitiv ve funkci podmětu tedy činí text zcela objektivním a neosobním, jak uvidíme v příkladu (14):

(14) *Il est en particulier extrêmement rare de les rencontrer en relation avec les communicants locuteur et auditeur.* (Weinrich H., 1989, s. 171).

Infinitivní slovesný tvar *rencontrer* (14) v konstrukci *il est rare de les rencontrer en relation* zastává funkci sekundárního predikátu, vyskytuje se po neosobní konstrukci *il est rare* a tvoří polovětnou konstrukci podmětovou. Je tedy logickým podmětem primárního predikátu. Užitím infinitivu ve funkci podmětu zde autor soustředí veškerou čtenářovu pozornost na vyjádřený děj. Můžeme si také povšimnout nominalizačního řetězce *les rencontrer en relation avec les communicants locuteur et auditeur*, který zajišťuje těsnost, strukturovanost a ekonomičnost vyjádření.

3.2.2.2.2 Sekundární predikát předmětný

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu předmětného je v textu H. Weinricha zastoupen nejčastěji, mluvíme-li o infinitivu ve funkci sekundárního predikátu. Na následujícím příkladu (15) uvidíme jeho fungování v textu:

(15) *Nous avons cependant constaté que les instructions de l'impératif dépassent le simple besoin d'orientation: elles demandent à l'auditeur de modifier la situation en agissant* (cf. 4.4). (Weinrich H., 1989, s. 169).

Infinitiv *modifier* v konstrukci *elles demandent à l'auditeur de modifier la situation* zde zastává roli sekundárního predikátu a tvoří polovětnou vazbu předmětovou. Infinitiv *modifier* rozvíjí primární predikát *demandent* a sám je rozvíjen předmětem *la situation*. Užitím tohoto infinitivu zde autor využil jeho jmenného charakteru a možnosti připojení k větnému celku pouze předložkou *à*. Autor zde zároveň také nemusel volit čas a způsob, jako v případě finitního slovesa. Infinitiv tyto informace implikuje a plní tak zde kondenzační funkci.

Infinitivní konstrukce se zde (15) vyskytuje v kombinaci s gérondivem *en agissant*. Gérondiv *en agissant* vyjadřuje okolnost děje vyjádřenou infinitivem *modifier*.

Podobné funkce jako v příkladu (15) má také užití infinitivu v příkladu (16):

(16) *Lorsque la différence entre une forme de subjonctif et une forme indicative n'est pas audible alors que le locuteur voudrait qu'elle le soit, la langue présente différentes possibilités de périphrase qui permettent – en ajoutant souvent certaines nuances sémantiques – de faire entendre le subjonctif:...* (Weinrich H., 1989, s. 170).

V příkladě (16) budeme oba infinitivy *faire entendre* analyzovat jako jediné predikační jádro, neboť spojení infinitivu *entendre* se slovesem *faire* je opisným faktitivním prostředkem. Tedy spojení *faire entendre* zde zastává roli sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci předmětovou.

Opět si lze všimnout, že polovětné konstrukce různého typu se mohou v textu doplňovat, zde polovětná konstrukce s gérondivem – *en ajoutant souvent certaines nuances sémantiques* – která rozvíjí sloveso *permettre* ve finitním tvaru a vyjadřuje příslovečné určení způsobu. Infinitivní konstrukce zde také rozvíjí sloveso *permettre*, avšak vyjadřuje jeho předmět. Užitím polovětných struktur autor rozvíjí určité sloveso *permettre* a zároveň těmito nefinitivními formami vyjadřuje částečnou predikaci.

3.2.2.2.3 Sekundární predikát účelový

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu účelového je v textu H. Weinricha zastoupen také často a má podobné textové funkce jako infinitiv ve funkci předmětné. Na následujícím příkladu (17) uvidíme fungování tohoto typu infinitivu v textu.

(17)*Nous avons considéré que les significations des signes linguistiques sont fondamentalement des instructions que le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter dans la situation de communication (cf. 1.2).* (Weinrich H., 1989, s. 169).

Infinitiv *permettre* v konstrukci *le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter* se nachází ve funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou vazbu účelovou. Infinitiv *permettre* se zde (17) vyskytuje v kombinaci s dalším infinitivním tvarem: *s'orienter*. Infinitiv *s'orienter* v konstrukci *le locuteur donne à l'auditeur pour lui permettre de s'orienter dans la situation* je předmětem infinitivu *permettre* a tvoří polovětnou klauzi předmětnou.

Příklad (17) prezentuje možnost vzájemné kombinace infinitivních konstrukcí, které přispívají k nadčasovému charakteru věty a také celé vyjádření zhušťují, neboť jejich užitím autor již neopakuje informace, které s sebou nesou slovesné koncovky. Užitím polovětných infinitivních konstrukcí autor větu jasně strukturuje a vyvaruje se tak možnosti nepřehledného kumulování vět vedlejších. Můžeme si také všimnout množství slovesných substantiv, které text takžejš strukturuje a objektivizují: *les significations, des instructions, la situation, communication*.

3.2.2.2.4 Sekundární predikát přívlastkový

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu přívlastkového determinuje a rozvíjí substantivum, jak vidíme na příkladech (18) a (19):

(18)*Par la suite, nous avons posé de manière générale que les morphèmes grammaticaux sont des instructions devant aider l'auditeur à s'orienter dans le texte.* (Weinrich H., 1989, s. 169).

Infinitiv *aider* v konstrukci *les morphèmes grammaticaux sont des instructions devant aider l'auditeur à s'orienter* tvoří ve spojení s modálním slovesem *devoir* pouze jedno predikační jádro. Celý tento predikační celek však tvoří sekundární predikaci, jelikož sloveso

devoir je také v nefinitním tvaru, konkrétně ve tvaru participiálním. Společně tedy tvoří participiální polovětnou konstrukci přívlastkovou, která rozvíjí substantivum *des instructions*.

Infinitiv *s'orienter* v konstrukci *les morphèmes grammaticaux sont des instructions devant aider l'auditeur à s'orienter dans le texte* zastává funkci sekundární predikace a tvoří polovětnou vazbu předmětnou. Na tomto příkladu můžeme vidět, že různé typy polovětných konstrukcí se mohou vzájemně velmi dobře doplňovat a také řetězit. Tento řetězec kondenzačních struktur jmenného charakteru umožňuje jasně a zřetelně strukturovat složité autorovy myšlenky a ty důležitější zároveň vyjádřit větnou formou a tak je zdůraznit.

Podobně funguje infinitiv také v příkladu (19):

(19) *Ces exemples, dans lesquels la forme ne est combinée aux temps indicatifs du présent, de l'imparfait ou du passé composé, ont en commun le fait qu'en chacun d'eux une attente ou un espoir de modifier une situation se trouve changé, soit par surenchère, soit par sous-enchère, soit par détournement de l'intérêt.*“ (Weinrich H., 1989, s. 173).

Infinitiv *modifier* v konstrukci *une attente ou un espoir de modifier une situation se trouve changé* zde zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci přívlastkovou. Infinitiv zde (18) rozvíjí substantivum *un espoir*. Jakožto přívlastek rozvíjí infinitiv substantivum s částečnou predikativní hodnotou a také s hodnotou neosobní a nadčasovou. Neboť v případě užití větné konstrukce by autor textu musel volit v osobě, času a způsobu. Užitím konstrukce infinitivní učinil své vyjádření zcela obecné a objektivní.

Můžeme také konstatovat řetězení jmenných prostředků, které jasně strukturují vyjádření a také celý text zhušťují: *...le fait qu'en chacun d'eux une attente ou un espoir de modifier une situation se trouve changé...*

3.2.2.2.5 Sekundární predikát přípustkový

Na sekundární predikát přípustkového typu jsme v textu narazili pouze v jednom případě (20).

(20) *Du point de vue des formes temporelles, ce texte est avant tout remarquable par le fait qu'il contient autant de formes du subjonctif de récit – l'imparfait du subjonctif – que de formes exprimant le monde du récit sans être des subjonctifs.* (Weinrich H., 1989, s. 175).

Infinitivní slovesný tvar *être* (20) v konstrukci *il contient autant de formes du subjonctif de récit que de formes exprimant le monde du récit sans être des subjonctifs* zastává funkci sekundárního predikátu přípustkového typu. Kromě podobných textových funkcí jako v předchozích příkladech zde užití infinitivního tvaru umožnilo autorovi využít jeho jmenný charakter. Tedy vzhledem ke skutečnosti, že se infinitiv dokáže chovat jako substantivum, může ho autor začlenit do věty pouze pomocí předložky, v tomto případě *sans*, a nemusí užívat těžkopádnější spojky. Zároveň se tak autor textu vyhne kumulaci vět vedlejších. Umožňuje též obecné vyjádření a neomezuje autora časovým a způsobovým určením.

3.2.3 Shrnutí

V úryvku didaktického textu H. Weinricha jsme ve funkci primárního predikátu našli pouze konstrukce injunktivního typu. Ve funkci sekundárního predikátu jsme našli konstrukce předmětné, podmětné, účelové, přípustkové, přívlastkové a také infinitiv ve funkci jmenné části přísudku.

Z našeho rozboru plyne, že ve funkci primárního predikátu je významné užití v rámci didaktického textu užití injunktivní. V tomto případě se nabízí zajímavé srovnání s textem vědeckým, kde jsme žádný takový případ nenalezli. Lze tedy konstatovat, že infinitiv ve funkci injunktivní je pro didaktický text vhodným jazykovým prostředkem vzhledem k funkci didaktického textu, kdy autor upozorňuje své čtenáře na nejrůznější záludnosti dané problematiky a zároveň vybízí k aktivní účasti na procvičení či k pouhému pozorování daného jevu; užití infinitivu zejména pro svou neosobnost je v odborném diskurzu didaktickém funkčním jazykovým prostředkem.

Dále jsme se přesvědčili, stejně jako v textu vědeckém, že v textu plní infinitiv požadavek neosobnosti a spolu s atemporálním prezentem propůjčují textu ve většině případů nadčasovou platnost. Užitím polovětných infinitivních konstrukcí autor zpravidla soustřeďuje pozornost na děj či výsledek děje, který infinitiv vyjadřuje a zároveň tak umožňuje důležitějším myšlenkám vyjádření formou větnou. Jmenný charakter infinitivu také dodává polopredikativní platnost zejména tam, kde by autor mohl infinitiv vyměnit za statické substantivum.

V rozboru jsme analyzovali celkem 9 větných spojení (příklady (12) až (20)), ve kterých jsme našli 12 infinitivních slovesných forem. Z toho plyne, že infinitivní konstrukce se mohou v rámci jedné věty doplňovat a řetězit, často se také prolínají s ostatními nefinitivními konstrukcemi participiálními a s konstrukcemi s gérondivem. Stejně jako v textu vědeckém jsme se mohli setkat s řetěžením jmenných prvků, což v případě dlouhých větných celků autorovi pomáhá jasně a zřetelně strukturovat myšlenky.

3.3 *Infinitiv v didaktickém textu zaměřeném na širokou veřejnost*

Didaktický text zaměřený na širokou veřejnost reprezentuje v naší práci ***Grammaire pratique du français d'aujourd'hui: langue parlée, langue écrite*** (Mauger G., 1979). Tato publikace je určena jako konzultační pomůcka FLE cizincům, kteří již jazyk zvládli na určité úrovni a zároveň je též určena vyučujícím FLE, francouzským i cizím, pro potřebu usoustavnění konkrétního jazykového jevu.

Zaměřili jsme se na kapitolu ***Emploi des modes et des temps*** a pro rozbor fungování infinitivu v textu jsme vybrali její část – podkapitoly ***L'indicatif*** a ***Les temps de l'indicatif*** (Mauger G., 1979, s. 234 – 248).

Gramatika G. Maugera je určena především těm čtenářům, kteří si francouzský jazyk osvojují jakožto jazyk cizí. Snaží se poskytnout ucelený pohled na dnešní francouzštinu jak mluvenou, tak psanou. Autor si klade za cíl nejen podat přehled gramatiky francouzštiny, ale především pomoci svým čtenářům zorientovat se v aktuálním jazyce a nevybočovat například výběrem zastaralé slovní zásoby či větné struktury, která se již v běžně mluvené francouzštině nepoužívá.

Konkrétně v kapitole ***Emploi des modes et des temps*** autor seznamuje uceleně čtenáře se všemi mody a časy, které se ve francouzštině užívají. Autor se snaží postihnout veškeré významy, které dané užití času může nést a zároveň seznámit čtenáře, v jakých situacích a kontextech je vhodné dané mody a časy užívat.

V analýze jsme vynechali veškeré užití infinitivů v příkladech, na kterých autor demonstroval svá tvrzení.

3.3.1 Rozbor jazykových prostředků

V tomto didaktickém textu můžeme, stejně jako v předešlých dvou rozbořech, najít některé lexikální a morfo-syntaktické jazykové prostředky, které charakterizují odborný diskurz.

3.3.1.1 Slovní zásoba

Z lexikálních jazykových prostředků autor užívá především odborné termíny z oboru lingvistiky, které jsou však publiku známé z osvojování základních jazykových jevů. Jde například o termíny:

l'indicatif, le présent de narration, le passé surcomposé, le plus-que-parfait, le subjonctif...

Vzhledem k předpokladu méně poučeného či nepoučeného čtenáře, autor k některým odborným termínům podává vysvětlení k usoustavnění:

Par opposition à l'indicatif, qui est le mode du fait posé comme tel, le subjonctif est le mode de ce qui est seulement pensé, senti ou voulu. Il traduit essentiellement un mouvement de l'âme. (Mauger G., 1979, s. 252).

3.3.1.2 Morfo-syntaktické jazykové prostředky

a) Prostředky potlačující subjektivitu autora

- Autorský plurál *nous*, všeobecný podmět *on*

Z morfo-syntaktických jevů se můžeme v textu setkat s neosobností vyjádření. Autor používá všeobecné podmětné zájmeno *on*, avšak nenarazili jsme na užití autorského plurálu *nous*:

*De là, dans le roman d'aujourd'hui, la fréquente spécialisation des deux temps : le récit étant souvent écrit au passé simple ; les dialogues au passé composé. Mais **on peut**, exceptionnellement, trouver le passé simple dans le F.P., en opposition précisément à un passé composé: J'ai rencontré M. Legrand qui fut mon professeur de troisième. (Mauger G., 1979, s. 241).*

***On peut** affirmer que la connaissance du passé simple est toujours nécessaire à qui veut entendre (et même écrire) le français quotidien. (Mauger G., 1979, s. 242).*

V textu jsme také narazili na užití všeobecného podmětného zájmena *on*, které však v kombinaci s futurem odkazujícím k textovému poli odkazuje ke čtenáři:

On remarquera l'emploi du futur, dans un récit historique, comme une ouverture sur de nouvelles perspectives. : ... Ainsi fut prise la Bastille, le 14 juillet 1789. Ses pierres serviront en partie à la construction du pont de la Concorde. (Mauger G., 1979, s. 236).

On notera enfin l'emploi fréquent du plus-que-parfait en concordance avec un verbe principal au passé, dans le style indirect, parallèlement à celui de l'imparfait : Il demanda si elle allait mieux, si elle avait bien dormi. Elle répondit qu'elle avait dormi cinq heures (voir n° 575 B). (Mauger G., 1979, s. 247).

V textu však figuruje imperativ odkazující přímo k adresátovi v momentu čtení a vyjadřující pokyn:

Comparez : « Viens quand tu voudras », qui signifie, ou bien : à l'heure où tu voudras (fait isolé) ou bien : toutes les fois que tu voudras (fait répété) ; et « Viens quand tu veux », qui a les mêmes acceptions. (Mauger G., 1979, s. 237).

Notez un futur antérieur proche dans : Je vais avoir fini dans deux minutes. (Mauger G., 1979, s. 238).

Dans certains cas, le passé composé employé au lieu du plus-que-parfait marque, en quelque sorte, le prolongement, un écho des faits dans le présent:

Comparez: L'enfant s'est réveillé (hier, par exemple) parce qu'il avait entendu du bruit; et: Il s'est réveillé (il est encore réveillé) parce qu'il a entendu du bruit. (Mauger G., 1979, s. 239).

Lze tedy konstatovat, že v didaktickém textu určeném pro širokou veřejnost se autor G. Mauger obrací častěji přímo ke čtenáři, a to jak užitím přímého imperativu, tak napřímo užitím všeobecného podmětneho zájmena *on* v kombinaci s futurem odkazujícím k textu. Ve srovnání s předešlými dvěma texty je G. Mauger osobnější a direktivnější.

- Neosobní konstrukce

Velmi zřídka se můžeme v textu G. Maugera setkat s užitím neosobních konstrukcí:

Mais la demande, formulée au passé, prend un aspect plus irréel. Il semble qu'elle soit avancé, puis retirée presque aussitôt. (Mauger G., 1979, s. 245).

Mais la distinction des deux formes est loin d'avoir totalement disparu, et il importe de la maintenir. (Mauger G., 1979, s. 235)

V textu jsme narazili na užití neosobního prezentativu a také na neosobní konstrukci pohybového slovesa umožňující postponovat reálný subjekt na konec věty do pozice nejdůležitějšího prvku sdělení (informačního jádra sdělení):

Il y a ainsi deux participes passés: *eu, travaillé*. (Mauger G., 1979, s. 240).

Il arrive que, surtout en liaison avec une relative au plus-que-parfait, le verbe principal soit au présent. (Mauger G., 1979, s. 247).

b) Prostředky k vyjádření nadčasovosti

- Présent atemporalní

Pojednání o gramatické struktuře je založeno na užití atemporálního přítomku, který propůjčuje autorovu vyjádření všeobecnou a permanentní platnost:

Le présent dit de narration ou historique, employé dans les récits, rend en quelque sorte le fait présent à l'esprit du lecteur ou de l'auditeur. Il est généralement amorcé par des temps du passé. (Mauger G., 1979, s. 235).

Le futur de l'indicatif exprime un fait situé dans l'avenir, par rapport au présent : Je vous rendrai votre livre demain – Les élections auront lieu dans quelques années. (Mauger G., 1979, s. 235).

c) Prostředky odkazující k textovému poli (s absencí deixy)

- Futurum a passé composé (bez deiktické platnosti)

Často se v textu G. Maugera můžeme setkat s užitím futura bez deiktické platnosti odkazujícím na následující výklad, avšak nenarazili jsme na užití passé composé v této platnosti:

On remarquera l'emploi du futur, dans un récit historique, comme une ouverture sur de nouvelles perspectives. (Mauger G., 1979, s. 236).

On notera aussi l'emploi possible du présent au lieu du futur après une conjonction de temps, particulièrement dans le sens de : toutes les fois que (F.P. fam.) :

Comparez : « Viens quand tu voudras », qui signifie, ou bien : à l'heure où tu voudras (fait isolé) ou bien : toutes les fois que tu voudras (fait répété) ;

et : « Viens quand tu veux », qui a les mêmes acceptions. (Mauger G., 1979, s. 237).

- Časoprostorová příslovce (bez deiktické platnosti)

Nadčasová platnost textu se dále projevuje absencí časoprostorových deiktik. V následujícím případě jejich užití autor neodkazuje k textovému poli, ale přímo do textu:

On ne pourrait plus écrire, comme dans La Chanson de Roland : « Le roi Marsile en fut très effrayé ; il tint un dard empenné d'or. »

*Le verbe **tenir** exprime ici non une action qui surgit, mais un état, et il faudrait aujourd'hui : il tenait un dard... (Mauger G., 1979, s. 241).*

V tomto příkladu má adverbium *ici* endoforickou funkci a odkazuje konkrétně k větě:
Le roi Marsile en fut très effrayé ; il tint un dard empenné d'or.

d) Prostředky potlačující činitele a soustřeďující pozornost na samotný děj či výsledek děje

- Pasívní konstrukce

V textu figurují formy pasívního vyjádření. Tyto konstrukce umožňují autorovi hierarchicky strukturovat větu a napomáhají též výstavbě výpovědi od známého k novému (Loucká H., 2005, s. 94 – 96). V textu jsme našli pasívní konstrukce s vyjádřeným původcem děje, kde autor tématizuje objekt činnosti a zároveň upozorňuje na činitele děje v pozici informačního jádra:

Le présent dit de narration ou historique, employé dans les récits, rend en quelque sorte le fait présent à l'esprit du lecteur ou de l'auditeur. Il est généralement amorcé par des temps du passé. (Mauger G., 1979, s. 235).

C'est encore un temps qui appartient à la sphère du présent. Il est formé du passé composé de l'auxiliaire avoir (ou être) et du participe passé du verbe en question. (Mauger G., 1979, s. 240).

Mais le futur antérieur, plus léger, n'est séparé du temps surcomposé que par une nuance peu perceptible : Dès qu'il aura dit oui. (Mauger G., 1979, s. 241).

V textu se nacházejí také pasívní konstrukce bez vyjádřeného původce děje, kde autor soustředí veškerou čtenářovu pozornost výhradně na děj či jeho výsledek, popřípadě na okolnost děje vyjádřenou na pozici informačního jádra:

Il traduit une action qui sera achevée antérieurement à une autre action, future aussi : (Mauger G., 1979, s. 237).

Le passé simple n'est plus guère employé dans le français parlé de la conversation. (Mauger G., 1979, s. 242).

Cette appartenance à la sphère du présent est un des motifs, avec la grande simplicité de structure de ce temps, pour lesquels le passé composé est régulièrement employé dans la conversation, même pour traduire une action lointaine : César a vaincu Vercingétorix à Alésia. (Mauger G., 1979, s. 239).

- Kondenzační struktury jmenného charakteru

Také v textu G. Maugera se můžeme setkat s užitím těsných větných spojení, které text kondenzují a souvisí s požadavkem objektivit prostřednictvím neosobního vyjádření. V textu jsme našli polovětné infinitivní konstrukce v kombinaci s gérondivem:

*C'est que **le Français, en parlant, tend à actualiser les faits** qu'il évoque (d'où aussi la faveur que connaissent le présent, le passé composé).* (Mauger G., 1979, s. 235).

Velmi častá je v textu G. Maugera přítomnost participií, infinitivů, slovesných substantiv a slovesných adjektiv:

*L'imparfait peut même s'appliquer à des faits purs et simples, **appartenant** au récit : Hier, il manquait son train.* (Mauger G., 1979, s. 244).

*L'imparfait s'emploie après comme si pour exprimer une comparaison **reposant** sur une supposition, ou une cause apparente : Il ferme les yeux comme s'il dormait.* (Mauger G., 1979, s. 245).

*Le plus-que-parfait s'emploie après si, en concordance avec le conditionnel **passé**, pour exprimer un irréel du **passé** : A ce moment-là, si j'avais été plus jeune, je vous aurais accompagné.*

*... ou une **supposition** relative à l'**avenir** mais **traduisant** une antériorité, et **grevée** d'un doute : Si j'avais retrouvé votre livre à 7 heures, je vous l'apporterais.* (Mauger G., 1979, s. 247 - 248).

Na posledním uvedeném příkladu si můžeme všimnout, kromě participiální konstrukce *une supposition relative à l'avenir mais traduisant une antériorité*, také polovětné konstrukce infinitivní *Le plus-que-parfait s'emploie après si pour exprimer un irréel du passé*, dále pak slovesných substantiv a slovesných adjektiv: *passé, supposition, avenir, grevée*.

e) Prostředky argumentace

Stejně jako v předešlých dvou analyzovaných textech, také zde autor užívá logické konektory pro dosažení strukturovanosti a kompaktnosti textu. Na následujících příkladech uvidíme užití některých z nich:

- Konektory příměrové (*de même que, comme*):

De même que l'imparfait, le plus-que-parfait exprime, au moyen de comme si, une cause hypothétique, mais alors cette cause apparente se rapporte au passé. (Mauger G., 1979, s. 247 - 248).

*En outre, par son aptitude à exprimer la simultanéité dans le passé, donc le présent par rapport au passé, l'imparfait peut, **comme** le présent (v. n° 481), s'appliquer à un fait immédiatement antérieur à un autre fait passé.* (Mauger G., 1979, s. 244).

- Konektory aditivní (*encore, en outre*)

*Le verbe principal peut **encore** parfois, en F.E. littéraire, être à l'imparfait de description.* (Mauger G., 1979, s. 247 - 248).

En outre, par son aptitude à exprimer la simultanéité dans le passé, donc le présent par rapport au passé, l'imparfait peut, comme le présent (v. n° 481), s'appliquer à un fait immédiatement antérieur à un autre fait passé. (Mauger G., 1979, s. 244).

- Konektory enumerativní (*d'abord, ensuite*)

*On notera ici, **d'abord**, que l'imparfait, avec sa terminaison en -ait, et le nombre de ses syllabes, a plus de corps que le présent, donc se prête mieux à un effet d'insistance ; **ensuite**, que c'est la transposition des faits au passé qui leur confère l'intérêt d'une histoire.* (Mauger G., 1979, s. 246).

- Konektory vyjadřující opozici (*en revanche, mais*)

Imparfait de discrétion [...]

Imparfait équivalant à un conditionnel passé [...]

*En **revanche** on rapprochera de ces emplois l'imparfait exprimant la conséquence inévitable d'un fait qu'on imagine réalisé.* (Mauger G., 1979, s. 245).

***Mais** la demande, formulée au passé, prend un aspect plus irréel.* (Mauger G., 1979, s. 245).

- Konektory, vyjadřující důsledek (*d'où*)

***D'où** son emploi dans le style indirect en concordance avec un verbe principal au passé : Il disait que son fils était hors de danger (voir n° 574 ter, concordance des temps).* (Mauger G., 1979, s. 243).

D'où la différence de sens entre : Je t'ai dit que je suis sans un sou (ce qui est encore vrai maintenant). (Mauger G., 1979, s. 243).

- Rezultativní konektory (*alors, donc*)

*Le verbe principal peut **alors** être à l'imparfait, au passé composé, au passé simple, au plus-que-parfait.* (Mauger G., 1979, s. 246).

*L'imparfait exprimera **donc**, par une conséquence logique, la simultanéité par rapport au passé.* (Mauger G., 1979, s. 243).

3.3.2 Rozbor fungování infinitivu v textu

V této kapitole budeme zkoumat fungování infinitivu v didaktickém textu G. Maugera. Budeme postupovat stejně jako v předešlých dvou rozborech, tedy rozbor rozdělíme na fungování infinitivu ve funkci primárního predikátu, následně ve funkci sekundárního predikátu. V rozboru budeme metodologicky postupovat tak, jak jsme uvedli v úvodu kapitoly 3.

3.3.2.1 Infinitiv ve funkci primárního predikátu

V textu G. Maugera jsme našli dva případy, kdy byl infinitiv užít ve funkci primárního predikátu a to konkrétně ve funkci injunktivní. Fungování tohoto typu infinitivu je zde velmi podobné, jako v textu H. Weinricha. Tedy také G. Mauger ve svém textu užívá injunktivní infinitiv k vyjádření zdvořilého imperativu, jak uvidíme na příkladech (21) a (22):

(21) *Mais la demande, formulée au passé, prend un aspect plus irréel. Il semble qu'elle soit avancée, puis retirée presque aussitôt. **Ne pas confondre** avec le passé positif, qui s'exprime par exemple dans : Si je suis venu vous trouver, c'est que je voulais vous être agréable.* (Mauger G., 1979, s. 245).

V příkladu (21) autor vybízí čtenáře, aby dali pozor při užívání *imparfait de discrétion* a *passé positif* a nezaměňovali tyto dva časy. Můžeme vidět, že infinitiv ve funkci injunktivní je méně direktivní než přímý rozkaz, jelikož svou neurčitou formou nevyjadřuje žádnou osobu a podmět predikátu zůstává implicitní. Stejně je tomu také v následujícím příkladu (22), kde autor vybízí čtenáře, aby důkladně rozlišili *imparfait* s platností času *conditionnel passé* a *imparfait*, které vyjadřuje události reálné:

(22) *Imparfait équivalant à un conditionnel passé (= fait qui a été possible à un moment du passé, mais qui ne s'est pas réalisé, donc, là encore, irréel) avec certains auxiliaires* : Tu pouvais avertir ton frère (= tu aurais pu...) – Elle devait vous aider (= elle aurait dû...) – Il fallait insister, voyons! (= il aurait fallu...)

Ne pas confondre avec le mêmes imparfaits traduisant des faits réels : Il t'a prêté cette somme; il le pouvait bien, après les services que tu lui as rendus – Si elle vous a aidé, c'est qu'elle le devait – J'ai accepté cette proposition : il le fallait. (Mauger G., 1979, s. 245).

Avšak je třeba poznamenat, že G. Maugera, na rozdíl od H. Weinricha, ve svém textu užívá injunktivní infinitiv jen zřídka. Mnohem častěji své čtenáře oslovuje přímým rozkazem, jímž činí pokyny osobnější:

Notez un futur antérieur proche dans : *Je vais avoir fini dans deux minutes.* (Mauger G., 1979, s. 238).

Comparez : « *Viens quand tu voudras* », qui signifie, ou bien : *à l'heure où tu voudras (fait isolé) ou bien : toutes les fois que tu voudras (fait répété) ;*

et : « *Viens quand tu veux* », qui a les mêmes acceptions. (Mauger G., 1979, s. 237).

3.3.2.2 Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu

V textu G. Maugera jsme našli čtyři typy infinitivu ve funkci sekundárního predikátu: infinitiv předmětný, infinitiv účelový, infinitiv přívlastkový a jeden případ infinitivu podmětného, o kterém pojednáme v kapitole společně s infinitivem přívlastkovým.

3.3.2.2.1 Sekundární predikát předmětný

Jakožto sekundární predikát předmětný zastává infinitiv v textu G. Maugera velmi podobné funkce jako v textu vědeckém i v textu didaktickém H. Weinricha. Tedy jako předmět rozvíjí infinitiv primární predikát, zastává zpravidla funkci kondenzační a často také přispívá k nadčasové platnosti textu, jak můžeme vidět na příkladech (23) a (24):

(23) *C'est que le Français, en parlant, tend à actualiser les faits qu'il évoque (d'où aussi la faveur que connaissent le présent, le passé composé).* (Mauger G., 1979, s. 235).

V příkladu (23) infinitiv *actualiser* v konstrukci *le Français tend à actualiser les faits* zastává funkci sekundárního predikátu a je součástí polovětné konstrukce předmětové. Infinitiv je dále rozvíjen předmětem *les faits*, což potvrzuje jeho slovesný charakter.

V tomto příkladu si dále můžeme povšimnout polovětné konstrukce s gérondivem *c'est que le Français, en parlant, tend à actualiser les faits*. Gérondiv zde zastává funkci příslovečného určení a rozvíjí primární predikát.

Užitím těchto dvou kondenzačních struktur autor neomezuje své tvrzení v čase a modu a společně s užitím atemporálního přítentu se vyjadřuje s obecnou a nadčasovou platností.

Podobně funguje také infinitiv v příkladu (24):

(24)*Ces aspects disposent le futur à prendre place aisément dans les réflexions générales, les maximes (futur gnomique).* (Mauger G., 1979, s. 236).

Infinitiv *prendre* v konstrukci *Ces aspects disposent le futur à prendre place* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci předmětovou. Infinitiv *prendre* rozvíjí primární predikát *disposer* a sám je dále rozvíjen předmětem *place*. Na tomto příkladu (24) si můžeme povšimnout, že infinitiv *prendre* má svůj vlastní podmět, rozdílný od podmětu primárního predikátu. Tato polovětná konstrukce by tedy odpovídala charakteristice vedlejší věty infinitivní, jak jsme uvedli v kapitole 1.2.3.3. Její platnost je zcela obecná a nadčasová, jelikož jejím užitím autor nevymezuje omezení v čase nebo modu.

3.3.2.2 Sekundární predikát přívlastkový a podmětný

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu přívlastkového, stejně jako v předešlých dvou rozborech, rozvíjí substantivum či adjektivum. Jeho fungování v textu uvidíme v následujících příkladech (25), (26) a (27). V příkladu (27) zároveň s konstrukcí přívlastkovou ukážeme fungování sekundární predikace podmětné.

(25)*Comme il s'applique à des événements à venir, le futur a parfois un caractère moins affirmatif que le présent.* (Mauger G., 1979, s. 235).

Infinitivní tvar *venir* v konstrukci *il s'applique à des événements à venir* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci přívlastkovou. Infinitiv rozvíjí substantivum *événements* a je důležitým kondenzorem ve větě neboť touto jednoduchou infinitivní vazbou autor vyjádřil všeobecnou platnost tvrzení a nemusel přistoupit k volbě omezení času a modu v případě užití věty vedlejší. Užitím infinitivní konstrukce na pozici přívlastku také jednoduše vyjádřil částečnou predikaci.

Stejně fungují také infinitivy v příkladu (26):

(26)*D'où encore son emploi pour traduire l'état présent résultant d'une action passé [...] ou (avec le verbe faire) pour exprimer, avec un complément de temps, l'achèvement rapide d'une action, par rapport au présent [...] ou pour exprimer (avec l'aide d'un adverbe : jamais, toujours, etc.) une maxime, une vérité d'expérience (F.P. surtout) [...].* (Mauger G., 1979, s. 239).

Infinitivní tvary *traduire* v konstrukci *son emploi pour traduire l'état*, *exprimer* v konstrukci *emploi pour exprimer l'achèvement* a *exprimer* v konstrukci *emploi pour exprimer une maxime, une vérité* jsou sekundární infinitivy přívlastkové, jelikož všechny rozvíjejí substantivum *emploi*. V tomto větném spojení si dále můžeme všimnout participiální konstrukce *l'état présent résultant d'une action passé* a dalších jmenných kondenzačních struktur jako jsou slovesná substantiva (*emploi, complément, achèvement, présent, aide*) a slovesná adjektiva (*présent, passé*). Jmenný charakter celého vyjádření je dále potvrzen absencí určitého slovesa. Můžeme se domnívat, že se v tomto případě jedná o elipsu: *D'où résulte encore son emploi pour traduire...*

Celý tento jmenný větný celek vyhovuje požadavku objektivního diskurzu a také požadavku všeobecné, nadčasové platnosti, neboť autor užitím nefinitivních slovesných forem nekonkretizoval čas, ani způsob vyjádřených dějů. Zároveň užitím výše jmenovaných jmenných jazykových prostředků celé vyjádření ekonomizoval.

Následující příklad (27) prezentuje infinitivní konstrukci přívlastkovou a podmíněnou:

(27)*Mais la distinction des deux formes est loin d'avoir totalement disparu, et il importe de la maintenir.* (Mauger G., 1979, s. 235).

Složený infinitiv *avoir disparu* v konstrukci *la distinction des deux formes est loin d'avoir totalement disparu* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci přívlastkovou. Složená forma infinitivu vyjadřuje dokončenost děje, která je dále potvrzena adverbiem *totalement*. Složený infinitiv zde rozvíjí adjektivum *loin*. Lze konstatovat, že jakožto přívlastek zde infinitivní konstrukce vyjadřuje kromě bližší determinace adjektiva *loin* také částečnou predikaci a aspekt.

Druhý infinitiv *maintenir* v konstrukci *il importe de la maintenir* také zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci podmíněnou, jelikož je logickým

podmětem primárního predikátu *importer*. V této pozici má podobné funkce jako podmětný predikát v předchozích dvou rozborech. Autor užitím neosobní konstrukce *il importe* postponoval reálný subjekt na konec věty, tedy na pozici nejdůležitějšího prvku sdělení a orientuje tak čtenářovu pozornost výhradně na děj, který infinitiv vyjadřuje. Infinitiv do podmětné funkce vnáší částečnou predikaci.

3.3.2.2.3 Sekundární predikát účelový

V textu G. Maugera je také zastoupen infinitiv ve funkci sekundárního predikátu účelového. G. Mauger tuto infinitivní konstrukci užívá především k vysvětlení použití daných časů v různých situacích.

(28)*Cette appartenance à la sphère du présent est un des motifs, avec la grande simplicité de structure de ce temps, pour lesquels le passé composé est régulièrement employé dans la conversation, même pour traduire une action lointaine.* (Mauger G., 1979, s. 239).

Infinitivní slovesný tvar *traduire* v konstrukci *le passé composé est régulièrement employé dans la conversation, même pour traduire une action lointaine* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou konstrukci účelovou. Infinitiv rozvíjí jakožto příslovečné určení predikát *est employé* a sám je dále rozvíjen předmětem *une action*.

V této infinitivní konstrukci je zcela potlačen činitel děje, jelikož primární predikát se vyskytuje ve formě pasívní bez vyjádřeného příslovečného určení původce děje. Tímto způsobem se autor vyhnul užití zájmena *on*, tematizuje předmět řeči – element, o němž se vypovídá – *le passé composé*, a zároveň soustřeďuje veškerou čtenářovu pozornost na děj a okolnosti děje vyjádřené v příslovečném určení. Veškeré tyto informace pak implikuje infinitivní tvar *traduire* a stejně jako primární predikát strhává pozornost na děj, který vyjadřuje. Infinitiv zde tedy zastává významnou kondenzační úlohu. Současně s užitím atemporálního prézentu pak infinitiv přispívá k nadčasové a obecné platnosti textu. Tato obecná platnost užití času *le passé composé* je dále podtržena adverbem *régulièrement*.

Na stejném principu funguje také infinitivní konstrukce finální v příkladu (29):

(29)*Le passé surcomposé peut être employé dans une indépendante avec vite, bientôt, pour marquer l'achèvement.* (Mauger G., 1979, s. 240).

Infinitiv *être employé* v konstrukci *Le passé surcomposé peut être employé dans une indépendante* se vyskytuje v pasívní formě a společně s modálním slovesem *pouvoir* tvoří jedno predikační jádro.

Druhý infinitivní tvar *marquer* v konstrukci *Le passé surcomposé peut être employé dans une indépendante pour marquer l'achèvement* zastává funkci sekundárního predikátu a tvoří polovětnou infinitivní konstrukci finální. Infinitiv zde rozvíjí ve funkci příslovečného určení primární predikát *peut être employé* a sám je rozvíjen předmětem *l'achèvement*.

Stejně jako v předchozím příkladu (28) také zde (29) autor užitím pasívní konstrukce tématizuje předmět řeči a staví výpověď od známého k novému – okolnostem užití času *le passé surcomposé*. A stejně jako v příkladu (28) také zde lze konstatovat fungování infinitivu jakožto významného větného kondenzoru, který dále přispívá k neosobnosti, obecnosti a objektivitě autorova vyjádření.

3.3.3 Shrnutí

V příkladech (21) až (29) jsme měli možnost pozorovat fungování 13 infinitivních slovesných tvarů.

V textu G. Maugera jsme mohli zaznamenat odlišnost od předešlých dvou textů již na úrovni lexikální. Vzhledem k zaměření Maugerova textu na širokou veřejnost autor neužívá speciální odborné termíny a omezuje se pouze na termíny, se kterými se jeho publikum seznámilo již při osvojování základních jazykových jevů.

V Maugerově textu jsme dále mohli zaznamenat nižší variabilitu typů užití infinitivních konstrukcí a také délka a složitost většiny větných celků je nižší než v předchozích textech. Veškeré tyto skutečnosti mohou být částečně způsobeny právě zaměřením textu na publikum s nižší úrovní poučenosti, jelikož sdělení v textu G. Maugera nejsou argumentativní, ale převážně informativní se snahou o jasnou strukturaci obsahu.

Nabízí se nám zde také zajímavé srovnání s didaktickým textem H. Weinricha, který k injunkci v analyzovaném textu užívá výhradně infinitiv, na rozdíl od G. Maugera, který k vyjádření injunkce užívá převážně imperativ, zřídka infinitiv. G. Mauger je tak ve svém textu často osobnější a direktivnější a své čtenáře vyzývá k činnosti přímo.

Stejně jako v předešlých dvou analyzovaných textech jsme se přesvědčili o tom, že infinitiv v tomto didaktickém odborném textu plní především požadavek neosobnosti, jeho užitím autor zpravidla soustřeďuje pozornost právě na děj, který infinitiv vyjadřuje, a také často přispívá k všeobecné a nadčasové platnosti textu. Také zde jsou infinitivní konstrukce velmi důležitým textovým kondenzorem, který text jasně strukturuje a často se pojí a řetězí s dalšími jmennými prvky, avšak ne tolik jako v textu H. Weinricha a P. Sauzeta. V tomto didaktickém textu jsme si také mohli povšimnout častého užívání dalších nefinitních konstrukcí, tedy zejména konstrukcí participiálních a konstrukcí s gérondivem. Jmenný charakter odborného vyjadřování a těsné větné vyjadřování souvisí s požadavkem objektivity, který je pro odborný diskurz a Maugerův didaktický text charakteristický.

Závěr

V této práci jsme se pokusili o všeobecnou morfologickou a syntaktickou charakteristiku francouzského infinitivu a na základě těchto charakteristik a dále pak obsahových a formálních požadavků odborného diskurzu, které se odrážejí v jazykové struktuře, jsme se pokusili prezentovat fungování francouzského infinitivu v odborném diskurzu. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se obecné vlastnosti odborného diskurzu projevují ve funkčním užití jazykových prostředků se zaměřením na fungování infinitivních konstrukcí.

Práci jsme rozdělili na tři kapitoly.

V první kapitole jsme se pokusili podat všeobecnou morfo-syntaktickou a funkční charakteristiku francouzského infinitivu:

Z morfologického hlediska spadá francouzský infinitiv navzdory mnoha odlišnostem do slovně-druhově třídy sloves. Vyskytuje se ve formě prosté či složené, případně dvojité složené. Jde o neurčitý slovesný tvar, který nereflektuje slovesnou kategorii osoby, čísla ani způsobu, nicméně je schopen vyjádřit slovesnou kategorii rodu, tedy rod aktivní či pasivní. Pokud jde o vyjádření slovesného aspektu, francouzský infinitiv je schopen postihnout opozici *aspect accompli* a *inaccompli* a to na základě své prosté či složené formy. Složitější se pak ukázala kategorie času. Zde jsme museli tuto kategorii nejprve rozdělit na dvě podkategorie, totiž čas, který se vztahuje k momentu realizace promluvy a čas relativní, který postihuje předčasnost, přítomnost či budoucnost. Infinitivní slovesné formy vyjadřují pouze druhou zmíněnou podkategorii slovesného času, tedy čas relativní chronologie.

Přestože se infinitiv v mnoha ohledech od finitního slovesa liší, ze syntaktického hlediska může plnit, stejně jako finitní sloveso, funkci predikativní či polo-predikativní. V textu může francouzský infinitiv fungovat jakožto primární či sekundární predikát.

Ve funkci primárního predikátu je infinitiv jediným predikátem věty a v textu funguje jakožto infinitiv vyprávěcí, zvolací, deliberativní nebo injunktivní.

Ve funkci sekundárního predikátu sděluje infinitiv ve větě druhé sdělení (sekundární predikaci) a stejně jako substantivum se do věty začleňuje jakožto větný člen, jeho funkce

v textu je tedy zpravidla jmenná. Ve funkci sekundárního predikátu je infinitiv jedním z jazykových prostředků, který je schopen tvořit polovětné konstrukce.

Abychom mohli prezentovat fungování infinitivu v odborných textech, bylo třeba ve druhé kapitole charakterizovat odborný diskurz a způsob, jakým se obecné lexikální a morfo-syntaktické vlastnosti odborného diskurzu projevují ve funkčním užití jazykových prostředků.

Z lexikálního hlediska se odborný diskurz vyznačuje především odbornou terminologií, s níž autor zachází podle potřeb adresáta a jeho předpokládané úrovně poučenosti.

Z morfo-syntaktického hlediska se v odborném diskurzu můžeme zpravidla setkat s tendencí k neosobnosti vyjádření, která se projevuje především zastíráním autorovy osoby užitím autorského plurálu či zájmena *on*, dále pak užíváním neosobních sloves a neosobních konstrukcí. Užíváním atemporálního prézentu autor signalizuje nadčasovou platnost svých myšlenek, stejně tak také absencí deixe v případě užití futura, passé composé či časoprostorových deiktických jazykových prostředků, které, v případě užití, odkazují zpravidla k textovému poli, nikoli do situace. Významným rysem odborného diskurzu je také užívání pasíva, což umožňuje autorovi textu soustředit čtenářovu pozornost na postponovaného činitele, či naopak, v případě že činitel zůstává zcela nevyjádřen, soustředit adresátovu pozornost na děj či výsledek děje.

Odborný diskurz se též vyznačuje užíváním dlouhých, složitých souvětí, která reflektují složitost vědeckých myšlenek. Pro koherenci a udržení srozumitelnosti těchto souvětí je typické užití těsných větných forem, mezi které patří polovětné konstrukce infinitivní, participia, gérondivy, dále pak slovesná substantiva a slovesná adjektiva.

Veškeré zmíněné morfo-syntaktické vlastnosti francouzského infinitivu a obecné vlastnosti odborného diskurzu nám umožnily ve třetí kapitole analyzovat fungování francouzského infinitivu v konkrétních odborných textech. K rozboru jsme vybrali text vědecký a dva texty didaktické, které se liší předpokládanou úrovní znalostí adresáta.

Z rozboru vyplynulo, že užití infinitivu je v odborném diskurzu častým jazykovým jevem, především pak užití infinitivu ve funkci sekundárního predikátu. Setkali jsme se též s užitím infinitivu ve funkci primárního predikátu, a to konkrétně ve funkci deliberativní a injunktivní. Přesvědčili jsme se, že užití infinitivu jakožto injunktivního jazykového prostředku je typické zejména pro texty didaktického zaměření.

Přesvědčili jsme se též, že četnost a variabilita infinitivních konstrukcí se liší v závislosti na adresátovi. Čím vědecktější a odbornější text, tím více odborných termínů a také infinitivních konstrukcí nejrůznějšího typu se v textu vyskytuje a naopak. Záleží především na publiku a jeho stupni poučenosti, neboť autor musí svůj text přizpůsobit zejména s ohledem na své publikum.

Z rozboru dále vyplynulo, že fungování infinitivu je ve všech třech případech velmi podobné. Tedy že infinitivní konstrukce přispívají ke kondenzaci textu a jakožto jeden z prostředků těsného větného vyjádření napomáhají jasně strukturovat a sjednocovat text. Užití infinitivních konstrukcí také vyhovuje požadavku odborného diskurzu, totiž neosobnosti a často též nadčasovosti.

Résumé

Ce mémoire de maîtrise est consacré à l'infinitif français et son fonctionnement dans le discours spécialisé. Le but est de découvrir comment les caractéristiques générales du discours spécialisé se reflètent dans l'utilisation fonctionnelle des moyens linguistiques dans les textes de spécialité concrets par rapport à la situation de communication et en particulier par rapport au destinataire.

Pour atteindre ce but, nous avons divisé ce mémoire en trois chapitres :

Les deux premiers chapitres sont théoriques. Le premier chapitre est consacré à la caractéristique générale de l'infinitif du point de vue morphologique, syntaxique et fonctionnelle. Le deuxième chapitre traite du discours spécialisé, de sa caractéristique générale, de sa classification mais surtout des moyens linguistiques que l'auteur utilise pour répondre aux exigences du discours spécialisé.

En comparant plusieurs grammaires de français, nous sommes arrivée, dans la partie théorique, à la conclusion que l'infinitif est une forme verbale la moins déterminée qui n'exprime pas la personne, le nombre ni le mode, qui est apte à exprimer l'aspect accompli ou inaccompli et qui peut également exprimer la chronologie relative – l'antériorité, la simultanéité et la postériorité. Du point de vue syntaxique l'infinitif peut jouer le rôle du prédicat primaire ou secondaire et constituer le noyau des constructions semi-prédicatives au même titre que les participes et gérondifs.

Pour pouvoir analyser les textes du discours spécialisé et le fonctionnement de différents moyens linguistiques dans le cadre du discours spécialisé, il a fallu d'abord présenter les caractéristiques générales de celui-ci. En comparant plusieurs publications spécialisées nous sommes arrivée à la conclusion que le discours spécialisé se caractérise par l'emploi d'un lexique spécialisé (dépendant du domaine de spécialité des textes concrets). Ensuite, c'est aussi l'impersonnalité, l'atemporalité, l'objectivité et l'économie de l'expression qui caractérisent le discours spécialisé. L'auteur fait son texte porteur de ces traits définitoires généralement par l'effacement du sujet parlant, par l'emploi du présent atemporel, par l'absence des déictiques, par la passivation et en dernier mais non par ordre d'importance, par l'emploi des structures de condensation textuelle parmi lesquels on compte les constructions semi-prédicatives (constructions infinitives, participiales et

gérondives) et les moyens de nominalisation et adjectivisation qui servent à condenser le texte, permettent de le structurer et de focaliser l'attention du destinataire uniquement sur l'action ou le résultat de l'action exprimée.

Le troisième chapitre est consacré aux analyses pratiques du fonctionnement de l'infinitif français dans différents types du discours spécialisé. Pour l'analyse, nous avons choisi trois textes venant de deux domaines de communication : le premier texte est un texte scientifique, les deux autres sont des textes didactiques qui se distinguent par le niveau d'instruction du destinataire, le premier texte didactique étant consacré aux étudiants universitaires, le second texte didactique au large public. Tous les trois textes viennent du même domaine de spécialité : la linguistique française.

Les buts de cette analyse pratique sont de présenter comment les moyens linguistiques utilisés reflètent les caractéristiques générales du discours spécialisé et de déterminer les types de constructions infinitives utilisées et leur fonction et fonctionnement dans le texte concret. Nous nous focalisons donc à l'analyse du lexique, l'analyse des moyens morpho-syntaxiques et l'analyse de l'emploi des constructions infinitives.

En ce qui concerne l'analyse de l'emploi des constructions infinitives, nous analysons dans les trois textes d'abord l'emploi de l'infinitif en fonction de prédicat primaire et ensuite en fonction de prédicat secondaire. Pour toutes les occurrences, nous procédons de la détermination syntaxique à la détermination fonctionnelle.

L'analyse des trois textes a prouvé, que les constructions infinitives sont un moyen linguistique utilisé assez fréquemment dans le discours spécialisé, surtout l'emploi de l'infinitif en fonction de prédicat secondaire. Nous avons vu aussi l'emploi de l'infinitif en fonction de prédicat primaire, concrètement l'infinitif délibératif dans le texte scientifique et l'infinitif injonctif, dont l'utilisation est typique pour les textes didactiques.

L'analyse a montré que la fréquence et la variabilité de l'emploi des constructions infinitives varient en fonctions du destinataire. Plus le texte est scientifique plus les termes spéciaux et l'emploi de l'infinitif de différents types sont fréquents et vice versa. L'analyse a prouvé que le destinataire joue un rôle très important en ce qui concerne le choix du lexique et des moyens morpho-syntaxiques car l'auteur en écrivant son texte prend toujours en considérations le niveau d'instruction de son public.

L'analyse traduit la tendance que le fonctionnement des constructions infinitives était dans les trois cas assez semblable. Les constructions infinitives participent généralement à la condensation textuelle, à la structuration du texte et sa cohésion. Ensuite, leur utilisation peut contribuer à la tendance impersonnel ainsi qu'atemporelle des textes de spécialité.

Citované odborné texty

MARCHELLO-NIZIA Ch., (2004): „La sémantique des démonstratifs en ancien français : une neutralisation en progrès ?“ in: *Langue française*, n° 141, Mars 2004. Larousse.

MARTIN P., (2004): „Intonation de la phrase dans les langues romanes : l'exception du français“ in: *Langue française*, n° 141, Mars 2004. Larousse.

MAUGER G., (1979): *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui : langue parlée, langue écrite*. Paris : Librairie Hachette.

SAUZET P., (2004): „La singularité phonologique du français“ in: *Langue française*, n° 141, Mars 2004. Larousse.

WEINRICH H., (1989): *Grammaire textuelle du français*. Paris : Didier. ISBN 2-278-03681-6.

Bibliografie

- BAUER J., GREPL M., (1972): *Skladba spisovné češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- BEACCO J.-C., LEHMANN D., (1990): Publiques spécifiques et communication spécialisée. *Le français dans le monde*, numero spécial Août-Septembre 1990. Hachette.
- BEČKA J., (1935): „Těsné a volné vazby větné“ in: *Naše řeč*. Ročník 19, číslo 4. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2965>
- BEČKA J., (1948): *Úvod do české stylistiky*. Praha: R. Mikuta.
- BEČKA J., (1992): *Česká stylistika*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0020-8.
- CUQ J.-P., (2002): „Du discours du linguiste au discours pédagogique : tribulations de quelques concepts grammaticaux“ in *Etudes de linguistique appliquée*, č. 125.
- DANEŠ F., HLAVSA F., GREPL M., a kol., (1987): *Mluvnice češtiny (3) skladba*. Praha: Academia.
- GARDES-TAMINE J., (2006): *La Grammaire. 2 Syntaxe*. Paris: Colin. ISBN 2-200-26734-7
- GREVISSE M., (1991): *Le bon usage: Grammaire française*. Paris: DUCULOT. ISBN 2-8011-0970-3.
- GREVISSE M., (2008): *Le bon usage: Grammaire française*. Bruxelles: De Boeck: Duculot. ISBN 978-2-8011-1404-9.
- GUÉRON J., (1993): „Temps et aspect dans la phrase française“ in: *Langue française*, n° 100, Décembre. Paris: Larousse.
- HENDRICH J., RADINA O., TLÁSKAL J., (2001): *Francouzská mluvnice*. Plzeň : Fraus.
- CHARAUDEAU P., (1992): *Grammaire du sens et de l'expression*. Paris: Hachette. ISBN 2-01-016172-6.
- CHLOUPEK J. a kol., (1991): *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

JEDLIČKA A., FORMÁNKOVÁ V., REJMÁNKOVÁ M., (1970): *Základy české stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

LOUCKÁ H., (2005): *Introduction à la linguistique textuelle : la perspective fonctionnelle de l'énoncé et la cohérence textuelle*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0982-7.

LOUCKÁ H., (2010): *La communication verbale et le texte: Analyse linguistique de textes*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1858-6.

MAINGUENEAU D., (1994): *Syntaxe du français*. Paris: Hachette, 1994, 159 s. ISBN 2-01-144915-4.

MOURLHON-DALLIES F. a kol., (2007): *Langue et travail. Le français dans le monde*,. No 42, Juillet 2007. Paris, Clé International.

MULLER C.: „Transitivité, prédications incomplètes et complémentation infinitive en français“ in: *André Rousseau (Ed.) : La transitivité*. Université de Lille-3, Presses du Septentrion. P. 393 – 414.

RIEGEL M., RIOUL R., PELLAT J.-Ch., (2009): *Grammaire méthodique du français*. Paris: Presse Universitaires de France. ISBN 978-2-13-055984-9.

ŠABRŠULA J., (1962): *Nominálně verbální konstrukce a povaha děje ve francouzštině*. Praha: SPN.

ŠABRŠULA J., (1963): *Kapitoly z rozboru moderní francouzštiny I.: Francouzské sloveso*. Praha: SPN.

ŠABRŠULA J., (1986): *Vědecká mluvnice francouzštiny*. Praha: Academia.

VIGNER G., MARTIN A., (1976): *Le français technique*. Paris: Hachette et Larousse. ISBN 2-01-003177-6.

WEINRICH H., (1989): *Grammaire textuelle du français*. Paris: Didier. ISBN 2-278-03681-6.

WILMET M., (2007): *Grammaire critique du Français*. Paris: De Boeck. ISBN 978-2-8011-1403-2.